

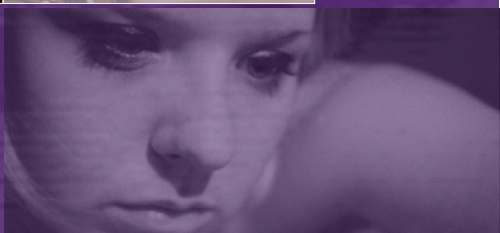
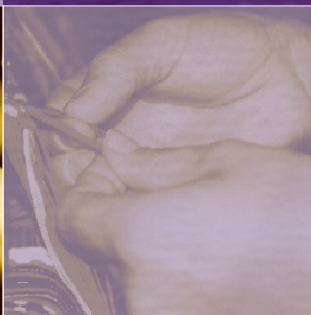
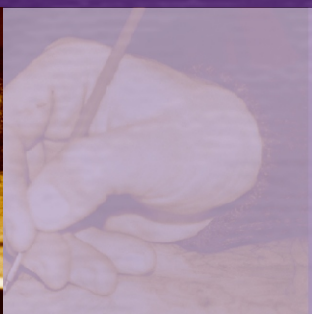
Penal Reform International - ROMANIA

UNIUNEA EUROPEANĂ

Program finanțat prin PHARE

Dezvoltarea măsurilor alternative la detenție pentru minori în România

2002

© Penal Reform International
Bucureşti 2002

Fundația Non-profit Organisation Penal Reform International
Developing Alternatives to Detention for Juveniles in Romania

Dezvoltarea măsurilor alternative la detenție pentru minori în România

Penal Reform International - ROMANIA

Cuvânt înainte

Lucrarea de față este publicată de Penal Reform International România în cadrul proiectului „Dezvoltarea alternativelor la detenție pentru minori”, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul PHARE ACCESS.

Proiectul, desfășurat în cursul anului 2002, a urmărit promovarea măsurilor alternative la detenție pentru minori în vederea unei mai bune reintegrări sociale a minorilor aflați în conflict cu legea și al căror acces la educație și justiție este adesea limitat în această perioadă de tranziție.

Obiectivele specifice ale proiectului au inclus:

1. Formarea unui grup de practicieni din ONG și autorități publice care să promoveze aplicarea alternativelor la detenție pentru minori;
2. laborarea unui set de recomandări concrete pentru dezvoltarea legislației și pentru implementarea alternativelor la detenție pentru minori în comunitățile locale;
3. Dezvoltarea capacității ONG de a desfășura programe de alternative la detenție pentru minori;
4. Promovarea utilizării mai largi a muncii în interesul comunității și a altor alternative la detenție pentru minori.

Cele 5 comunități locale implicate în proiect au fost: București, Pitești, Iași, Cluj și Timișoara. Grupuri formate din practicieni în domeniul justiției pentru minori din aceste comunități au fost pregătite și implicate activ în dezvoltarea unor propuneri legislative și a unor recomandări pentru implementarea programelor comunitare de alternative la detenție pentru minori. ONG-urile au avut un rol major în mobilizarea resurselor locale pentru adaptarea măsurilor alternative la realitatea legislativă, socială și economică din România.

Scopul acestei lucrări este acela de a face cunoscute unele recomandări, metode de lucru și instrumente specifice utile pentru aplicarea în practică a alternativelor la detenție pentru minori în contextul legislativ existent la ora actuală în România și de a promova utilizarea mai largă a acestor opțiuni. Astfel, sunt prezentate modele, studii de caz și exemple concrete din experiența celor care au participat la realizarea proiectului, precum și câteva propuneri pentru îmbunătățirea legislației în

domeniu.

Lucrarea se adresează judecătorilor, procurorilor, consilierilor de reintegrare socială, asistenților sociali care își desfășoară activitatea în cadrul tribunalelor, judecătoriilor, serviciilor de reintegrare socială și supraveghere, primăriilor și organizațiilor neguvernamentale implicate în aplicarea alternativelor la detenție pentru minori.

Pentru realizarea proiectului, PRI România a colaborat cu următoarele organizații neguvernamentale: Asociația pentru Promovarea Justiției Minorilor în România Jean Valvean București, Prison Fellowship Romania Cluj și Asociația Umanitară Sf. Petru și Pavel Timișoara. Dorim să menționăm aici și buna colaborare cu Tribunalul Argeș și Serviciul de Reintegrare Socială și Supraveghere de pe lângă acesta.

Partenerii noștri în proiect au fost Asociația Alternative Sociale, Iași.

Asociația „Alternative Sociale” este o organizație neguvernamentală, apolitică și non-profit care are misiunea de a promova alternative non-custodiale în administrarea justiției respectând drepturile internaționale ale omului, în vederea consolidării securității publice.

PRI este o organizație neguvernamentală care urmărește realizarea reformei penale dezvoltând programe regionale prin care asistă atât organizații neguvernamentale cât și indivizi în inițierea de proiecte și promovând schimbul de informații și bune practici între țări în care există condiții asemănătoare.

Alternative Sociale

Iași

Str. Cuza Vodă nr. 8

Iași, 6600

Tel./fax: +40 232 218232;

Mobil: +40 744 770 323;

+40 722 733 219

E-mail: altersoc@mail.dntis.ro

www.alternativesociale.ro

**Penal Reform International
România**

bd. Unirii, nr. 70, bl. J4, sc. 1, ap. 22
sect. 3, București, 75151

tel: +4 021 326 5349;

+4 021 320 1717

fax: +4 021 326 5348

E-mail: pribuc@pcnet.ro

www.penalreform.org

CUPRINS

JUSTIȚIA JUVENILĂ REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE	6
RECOMANDĂRI PENTRU UN PLAN DE IMPLEMENTAREA ALTERNATIVELOR LA DETENȚIE PENTRU MINORI LA NIVEL LOCAL	23
ROLUL ORGANIZAȚIILOR NEGUVERNAMENTALE ÎN PROMOVAREA ȘI IMPLEMENTAREA ALTERNATIVELOR LA DETENȚIE PENTRU MINORI.....	28
IMPORTANȚA ANCHETEI SOCIALE ȘI A PARTICIPĂRII AUTORITĂȚII TUTELARE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL	31
ALTERNATIVE LA DETENȚIA PENTRU MINORI	35
SANCTIUNI PENALE PENTRU MINORII CARE RĂSPUND PENAL. REPERE DIN LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ	40
MODEL DE SISTEM JUSTITIE PENTRU MINORI STUDII DE CAZ	42
ANEXE	43

JUSTIȚIA JUVENILĂ REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

I. MINORITATEA ÎN DREPTUL PENAL

I.1. Noțiuni generale - definirea unor termeni

Este unanim recunoscut faptul că orice societate umană funcționează în cadrul unui ansamblu de norme care reglementează comportamentul individual și colectiv al membrilor săi. În marea lor majoritate oamenii care compun o colectivitate se conformează normelor de conduită unanim recunoscute dar există, însă, și comportamente nonconformiste, evazioniste și deviante.

Noțiunea de devianță socială reprezintă nonconformitate, abaterea sau chiar încălcarea normelor și regulilor de conviețuire sociale, incluzând acele comportamente și conduite care aduc atingere normelor și valorilor acceptate și recunoscute în cadrul unei societăți și care determină o reacție socială din partea agenților de control social, mergând până la aplicarea unor sancțiuni.

Din punct de vedere juridic, un *comportament delicvent* este definit printr-o serie de trăsături specifice care se regăsesc în majoritatea sistemelor legislative:

- reprezintă o faptă, o acțiune / inacțiune cu caracter ilicit, imoral, ilegal, prin care sunt violate și prejudiciate anumite valori și relații sociale;
- fapta este săvârșită de o anumită persoană care acționează deliberat, conștient și responsabil;
- fapta respectivă este incriminată și sancționată de legea penală.

Art. 17 din Codul penal roman definește *infracțiunea* ca fiind "fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală"

Forma cea mai gravă a devianței o reprezintă criminalitatea. Sistemul sancțiunilor împotriva criminalității a cunoscut de-a lungul timpului o dezvoltare și o perfecționare continuă, pornind de la forme empirice de sancționare (legea talionului), continuând cu forme retributive, cea mai frecventă fiind detenția, ajungându-se în prezent la forme umaniste.

Pentru prevenirea, combaterea și menținerea sub control a criminalității și, prin aceasta, a apărării celor mai importante valori unanim recunoscute, societățile și-au creat instrumentele necesare, atât instituționale cât și juridice, care stabilesc faptele ce constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, sancțiunile și măsurile ce pot fi aplicate.

Reacția socială la comportamentele apreciate că indezirabile, începe cu activitatea de *legiferare*, de statutare în lege a comportamentelor neacceptate, a condițiilor în care persoana va fi trasă la răspundere, precum și a sancțiunilor aplicate pentru astfel de comportamente.

Potrivit Constituției, Parlamentul adoptă legi organice prin care se reglementează, printre altele, infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora, acordarea amnistiei sau a grației, organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor de judecată, a Ministerului Public, precum și legi ordinare.

În art. 141 din Codul Penal este definită *legea penală* că fiind "orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi și decrete". Prin urmare, reacția socială împotriva comportamentelor indezirabile are loc numai într-un cadru bine stabilit prin lege.

Instituțiile chemate să asigure *administrarea justiției*, atunci când se constată o încălcare a legii penale sunt poliția, parchetul, instanțele de judecată precum și instituțiile de executare a pedepselor, instituții care au suferit o adaptare la noile realități și cerințe impuse de o societate democratică.

Potrivit dispozițiilor legii nr. 26/1994, poliția *Romana* este instituția specializată a statului care exercită pe teritoriul țării atribuțiile privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor, respectarea ordinii și liniștii publice, colaborând cu celelalte instituții ale statului care au atribuții privind asigurarea ordinii de drept și cooperând în acest sens cu cetățenii, desfășurându-și activitatea exclusiv pe baza și în executarea legii.

Totodată normele procesual penale prevăd că urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, identificarea făptuitorilor și stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată, fiind efectuată de către procurori, precum și de organele de cercetare penală ale Poliției sau organele de cercetare speciale.

De asemenea, organele de urmărire penală au obligația să strângă probe necesare pentru aflarea adevărului și pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, adunând probe atât în favoarea cât și în defavoarea învinuitului sau inculpatului.

Activitatea de urmărire penală desfășurată de organele de cercetare penală ale Poliției este supusă supravegherii exercitate de procuror, cu privire la respectarea legalității, acesta putând să dea dispoziții cu caracter obligatoriu pentru acestea iar pentru anumite acte de cercetare

este necesară încuviințarea, aprobarea, autorizarea sau confirmarea procurorului. Având în vedere modul cum este reglementată activitatea de cercetare penală a organelor de poliție rezultă că acestea au o dublă subordonare, și anume una pe cale ierarhica, în raport de Ministerul din care fac parte și o a doua, pe linie de cercetare penală, față de procuror.

De curând și-a făcut apariția și în România conceptul de *politie comunitară* care desemnează o conlucrare dintre forțele de politie și comunitate și implicarea activă a comunității în realizarea și menținerea propriei securități.

Potrivit Legii nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească, *Ministerul Public* face parte din puterea judecătorească, exercitându-și atribuțiile prin procurori constituiți în parchete pe lângă fiecare instanță judecătorească, sub autoritatea ministrului justiției.

În legea fundamentală se prevede că activitatea procurorilor este organizată și se desfășoară pe baza principiului legalității, procurorii exercitându-și atribuțiile pe baza și în executarea legii, prin exercitarea acțiunilor în justiție ori de câte ori legea a fost încălcată, a principiului imparțialității, aceștia fiind independenți în relațiile cu celelalte autorități, precum și a principiului controlului ierarhic.

În art. 123 din Constituția României se prevede că justiția se înfăptuiește în numele legii, judecătorii fiind independenți și supunându-se numai legii. De asemenea se statuează că justiția se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite prin lege.

Instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, precum și a celorlalte drepturi și interese legitime supuse judecătii, instanțele judecând toate procesele privind raporturile juridice civile, comerciale, de muncă, de familie, administrative, penale precum și orice alte cauze pentru care legea nu stabilește o anumită competență. În sistemul instanțelor de judecată din România intră: judecătoriile, tribunalele, curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție iar Titlul II al Codului de Procedură penală stabilește competența materială, după calitatea persoanei și teritorială a acestora.

1.2. Prevederi legislative referitoare la minori în Codul Penal

Dispoziții referitoare la minori se regăsesc în Titlul V al Codului Penal intitulat "Minoritatea", art. 99-110 (1), unde sunt stabilite limitele și consecințele răspunderii penale a minorilor, măsurile educative și reglementări referitoare la aplicarea pedepselor.

Conform acestor dispoziții legislative minorul sub 14 ani nu răspunde penal, între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă a săvârșit fapta cu discernământ iar peste 16 ani prezumția existenței discernământului la săvârșirea faptei se presupune pentru atragerea

răspunderii penale, în acest din urma caz minorul putând face dovada contrarie.

Față de minorul care răspunde penal se poate lua o măsură educativă sau i se poate aplica o pedeapsă iar în conformitate cu prevederile art. 100 al. 2 măsurile educative trebuie luate cu prioritate.

Măsurile educative care se pot lua față de minor sunt în număr de 4:

- muștrarea care constă în dojenirea minorului, arătarea pericolului social al faptei săvârșite, sfătuirea acestuia să se poarte în așa fel încât să dea dovezi de îndreptare și i se atrage atenția că i se poate aplica o pedeapsă dacă persistă în conduita infracțională. Această măsură este întâlnită destul de rar în practică, probabil și pentru faptul că instanța nu pronunță hotărârea în ședință publică, la sfârșitul ședinței, ceea ce atrage ineficiența luării acestei măsuri;
- libertatea supravegheată constă în lăsarea minorului pe timp de un an în supraveghere deosebită părinților, unei persoane de încredere sau unei instituții legal însărcinate cu supravegherea minorilor. Este singura măsură educativă eficientă în prezent, mai ales că această supraveghere poate fi exercitată de serviciile de reintegrare socială și supraveghere, numai că nu poate fi aplicată frecvent din cauza duratei lungi a desfășurării procesului penal. Printr-o decizie a Curții Supreme de Justiție s-a statuat că măsură educativă a libertății supravegheate poate fi luată numai pentru minorul care la data judecării nu a împlinit 17 ani deoarece trebuie luată pentru minim un an de zile și executată numai pe perioada stării de minoritate. Poate ar fi necesară revizuirea acestei opinii având în vedere că supravegherea se poate exercita de către serviciile de reintegrare ori acestea din urmă au atribuții atât referitoare la minori cât și la adulți.
- internarea în centru de reeducare este o măsură educativă cu lipsire de libertate a minorului. În cazul în care se vor îmbunătăți calitativ condițiile materiale din aceste centre, programele educative oferite minorilor, această măsură și-ar putea atinge scopul pentru care a fost luată. În prezent s-au luat o serie de măsuri pentru a da eficiență acestei sancțiuni penale, atât cu privire la activitățile desfășurate în centre cât și cu privire la personalul care se ocupă de minorii internați în acestea.
- măsura internării într-un institut medical-educativ se ia față de minorul care din cauza stării fizice sau psihice are nevoie de tratament medical și de un regim special de educație. Această

măsură nu poate fi luata până nu vor fi create aceste institute medical-educative.

Pedepsele ce se pot aplica minorului sunt închisoarea sau amenda prevăzute pentru infracțiunea săvârșită, în partea specială a Codului Penal. Limitele pedepselor prevăzute se reduc la jumătate pentru minori iar în urma reducerii în nici un caz limita minimă nu va fi mai mare de 5 ani.

Pedeapsa detenției pe viață nu se aplică minorului iar dacă s-ar impune o astfel de pedeapsă urmează să se aplice pedeapsa cu închisoarea între 5-20 ani.

Pedepsele complementare nu se aplică minorului iar condamnările pentru fapte săvârșite în timpul minorității nu atrag incapacități sau decăderi.

Dacă i s-a aplicat minorului o pedeapsă acesta beneficiază de instituțiile prevăzute pentru individualizarea pedepselor aplicate, respectiv suspendarea condiționată a executării pedepsei și suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

Unele diferențieri față de majori sunt prevăzute cu privire la termenul de încercare, încredințarea supravegherii și obligațiile care pot fi impuse minorului în cazul în care se dispune suspendarea executării pedepsei.

Termenul de încercare se compune din durata pedepsei închisorii aplicate la care se adaugă un interval de timp între 6 luni - 2 ani fixat de instanța de judecată, iar dacă pedeapsa aplicată este amenda, termenul de încercare este de 6 luni.

Odată cu suspendarea condiționată a executării pedepsei instanța poate dispune încredințarea supravegherii unei persoane sau unei instituții legal însărcinate cu supravegherea minorilor și poate stabili pentru minor una sau mai multe obligații prevăzute la art. 103 Cod penal, până la 18 ani sau 86 (3) Cod penal, după împlinirea acestei vârste.

I.3. Prevederi legislative referitoare la minori în Codul de Procedură Penală

În Titlul IV - Proceduri speciale - Capitolul 2 a Codului de Procedură Penală (în denumire prescurtată C. proc. pen.) se instituie reguli speciale de urmărire și judecare a cauzelor cu minori.

Potrivit dispoz. art. 480 C. proc. pen. urmărirea și judecarea infractorilor minori, precum și punerea în executare a hotărârilor privitoare la aceștia se fac potrivit procedurii obișnuite, cu unele derogări referitoare la:

a) Persoanele chemate la ascultarea minorilor Dacă minorul nu a împlinit 14 ani la orice ascultare sau confruntare a minorului, dacă *organul de urmărire penală consideră necesar*, cheamă delegatul autorității tutelare precum și pe părinții sau persoana în îngrijirea căreia se află minorul. Așadar, citarea acestor persoane nu este obligatorie iar în practică nu este utilizată această posibilitate oferita de lege. În schimb, citarea persoanelor prevăzute anterior este obligatorie cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, moment procesual importat deoarece minorul are posibilitatea să formuleze noi cereri, să facă declarații suplimentare.

Chiar dacă organele de cercetare penală anunță reprezentanții autorității tutelare, pentru a fi prezenți în acest moment procesual, aceștia nu se prezintă, situație în care legea prevede că acest act de urmărire penală se poate face și în lipsa persoanelor menționate.

În cauzele în care este cercetat un minor organele de urmărire penală sunt obligate să solicite efectuarea unei anchete sociale care să cuprindă informații referitoare la mediul social al minorului. Ancheta socială se efectuează de persoanele desemnate de către autoritatea tutelară a consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază minorul.

b) judecarea minorilor de către instanță Conform legislației procesual penale minorii sunt judecați de către judecători desemnați de ministrul justiției, sub sancțiunea nulității absolute a hotărârii. Instanța rămâne competentă să soluționeze cauza chiar dacă pe parcursul desfășurării procesului minorul a împlinit 18 ani. Dacă judecătorul a fost sesizat cu soluționarea cauzei după ce minorul a împlinit 18 ani judecata are loc conform regulilor de procedură obișnuită.

Judecarea cauzei în care este implicat un minor se realizează în prezența acestuia, cu excepția cazului când minorul se sustrage, aceasta ultimă ipoteză trebuie dovedită.

Pe lângă minor, la soluționarea cauzei sunt citate și persoanele care au suferit un prejudiciu material sau moral în urma săvârșirii faptei, reprezentantul autorității tutelare, părinții sau persoana în grija căreia se afla minorul, precum și *alte persoane a căror prezență este considerată necesară de către instanță*.

Ședința în care are loc judecata minorului se desfășoară separat de celelalte ședințe, iar dacă minorul nu a împlinit 16 ani instanța, după ce îl ascultă, poate dispune îndepărtarea lui din sală dacă apreciază că dezbaterile ar putea avea o influență negativă asupra minorului. De asemenea, ședința de judecată nu este publică.

Asistența juridică este obligatorie în cauzele cu minori iar dacă acesta nu are un apărător ales se va solicita la Barou desemnarea unui avocat din oficiu.

Dispozițiile procedurale speciale referitoare la minori se aplică atât la judecarea în fond a cauzei cât și în căile de atac.

c) Punerea în executare a măsurilor aplicate minorului Dacă s-a luat față de minor măsura educativă a mustrării sau măsura educativă a libertății supravegheate, acestea se execută de îndată, în ședința în care s-a pronunțat hotărârea iar dacă acest lucru nu este posibil, se fixează un termen pentru când se dispune aducerea minorului.

Dacă s-a luat față de minor măsura educativă a internării într-un centru de reeducare instanța poate dispune executarea acesteia de îndată, caz în care va dispune comunicarea copiei după hotărâre la secția de poliție în raza căruia domiciliază minorul, care va lua măsuri pentru internarea minorului.

În practică nu sunt respectate întocmai aceste dispoziții speciale prevăzute în favoarea minorului, din necunoaștere, dezinteres ori nepăsare, lipsa personalului specializat, inerția sistemului juridic în general.

II. UNELE REFLECȚII CU PRIVIRE LA PERSPECTIVELE DE URMAT

În practica judiciară penală din România tema dominantă are la bază intimidarea cu consecința producerii unui sentiment de teroare în inimile și mințile celor ce gândesc să săvârșească un act antisocial. Este nedrept să fie pedepsită o persoană fără a se ține cont de motivația ei, de circumstanțele și comportamentul anterior și doar pentru a-i intimida pe alții.

Științific, există date care indică faptul că intimidarea influențează comportamentul criminal al celor care sunt predispuși să încalce legea. Este necesar un echilibru în orice sistem legislativ penal, un mediator al proporțiilor dintre: pedeapsă și tratament, control și îngrijire, rușine și reabilitare.

În sistemul legislativ penal al țărilor cu o democrație veche se pune tot accent pe “umanizarea” justiției penale, iar modificările legislative în domeniul dreptului penal au la bază “socializarea”, mai degrabă, decât “moralizarea” cu o sumă de criterii prin care poate fi evaluat succesul sau eșecul scopului principal al legii penale punându-se accent pe controlul social.

În această fază de preaderare la Uniunea Europeană se discută tot mai mult, atât în mediile politice cât și la nivel de autorități cu atribuții în domeniul protecției copilului, de necesitatea implementării unei reforme în domeniul justiției, cu accent pe justiția juvenila.

Există o strategie a Guvernului în acest sens dar fără a fi elaborat un plan de reformă concret. Se instituie Comisii și Comitete, diferite organisme care își propun obiective concrete în acest domeniu, atât la nivel legislativ, cât și prin proiecte desfășurate izolat de organizații neguvernamentale.

II.1. Modificări legislative

Din 1990 Codul Penal și Codul de Procedură penală au suferit unele modificări dar, din păcate, dispozițiile relative la minori nu au fost avute în vedere în mod deosebit. În noul Proiect de modificare, care se află în atenția Parlamentului, tratamentul juridic aplicabil minorilor nu este foarte mult diferențiat de cel aplicabil adulților.

Modificări mai importante au fost prevăzute în proiectul de lege numit "Legea Copilului", inițiat de Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție dar este prematur de a se discuta acest proiect până nu va intra în atenția organelor legiuitoare.

Având în vedere noile procese de globalizare și integrare regională cât și noile orientări în filosofia sistemelor penale și în criminologie, tratamentul juridic național aplicabil minorilor necesită modificări substanțiale atât sub aspectul dreptului substanțial cât și sub aspectul dreptului procesual penal.

II.1.1. Propuneri de modificare a dispozițiilor din Codul Penal

a) La Titlul IV din Codul Penal, după înlocuirea răspunderii penale ar putea fi introdusă o secțiune referitoare la posibilitatea amânării pronunțării unei pedepse, pe o perioadă limitată de timp, pentru inculpatul minor, perioadă în care acesta să fie urmărit de servicii sociale și judecătorul delegat cu executarea pedepsei;

b) La Titlul V în art. 101 privind măsurile educative este necesar să fie adăugate și alte măsuri educative cum ar fi: tratament ambulatoriu, frecventarea unui centru de zi, consemnarea la sfârșit de săptămână, conviețuirea cu o altă persoană, familie sau grup educativ, prestare de servicii în folosul comunității, îndeplinirea unor sarcini socio-educative etc. (aceste măsuri educative sunt prevăzute în sistemul legislativ spaniol)

c) La art. 104 măsura educativă a internării într-un centru de reeducare este necesar să fie prevăzute centre cu regim juridic diferit: internare în regim închis, internare în regim semi-deschis, internare în regim deschis. De asemenea trebuie prevăzute condițiile de schimbare a regimului juridic aplicat inițial;

d) La art. 210 C. pen ar putea fi prevăzută și infracțiunea de furt prin care s-a adus un prejudiciu cuantificat într-o sumă fixă, ca fiind pedepsită la plângere prealabilă. În acest fel infractorul și victima ar putea să se împace după restituirea prejudiciului sau prestarea unor servicii victimei pentru

prejudiciul suferit, iar instanțele judecătorești și secțiile de poliție nu ar mai fi încărcate cu dosare în mod inutil.

Prin modificarea prevăzută la punctul d s-ar da posibilitatea de a pune în practică elemente de justiție restaurativă.

II.1.2. Propuneri de modificare a legii procesual penale:

a) Introducerea, la nivel de principiu, în Titlul I al C. proc. pen, a celerității soluționării cauzelor cu minori;

b) Soluționarea separată a acțiunii civile, în cauzele penale cu minori, de către o instanță civilă și scutirea acestora de plata taxei de timbru;

c) Fixarea unor termene scurte, ca termene limită ale perioadei de arest preventiv pentru minori;

Propunerile de la punctele b și c ar da eficiență principiului celerității soluționării cauzelor cu minori.

d) Inserarea obligativității disjungerii cauzei, atunci când în aceeași cauză sunt inculpați minori și majori, în art.38 C. proc. pen, iar dacă acest lucru nu este posibil pentru o mai bună administrare a justiției competența să revină instanței de minori;

e) Starea de minoritate să fie introdusă la condițiile liberării sub control judiciar, ca posibilitate de aplicare a acestei măsuri procesuale fără altă condiție dar, bineînțeles, tot ca o posibilitate acordată instanței de judecată;

f) Obligatorietatea anunțării serviciului social și a părinților în cazul în care este discutată posibilitatea luării măsurii arestului preventiv față de minor, de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată ce urmează să decidă această măsură. Ascultarea obligatorie a reprezentantului serviciului social și a unui părinte înainte de a se dispune măsura arestării preventive;

g) Obligatorietatea asistării victimei-minor de către un avocat pe toată perioada procesului;

h) Neprezentarea reprezentantului serviciului social sau a unui părinte ori alt membru de familie la chemarea organelor de cercetare penală sau instanței de judecată să fie considerată abatere judiciară și prevăzută și sancționată conform dispozițiilor din cap. VII, Titlul V, C. proc. civ.

Ca o prioritate a modificărilor legislative ce se impun este și elaborarea unei legi speciale privind executarea sancțiunilor penale cu privire de libertate pentru minori, Decretul 545/1972 fiind depășit față de noile sisteme moderne penale.

Aceste propuneri sunt doar câteva sugestii care rezultă din opiniile specialiștilor participanți la seminarii de dezbateri asupra justiției juvenile.

II.2. Măsuri imediate ce pot fi luate în vederea îmbunătățirii actului de justiție în care este implicat minorul

II.2.1. Deficiente în sistemul juridic actual

În legislația actuală sunt prevăzute dispoziții speciale relative la minori dar, din păcate, acestea nu sunt aplicate corect din necunoaștere sau nepăsare ori volumul mare de dosare penale care sunt pe rolul instanțelor de judecată:

- deși dispoz. art. 483 C. proc. pen. prevăd obligativitatea judecării cauzelor cu minori de către judecători desemnați de Ministrul Justiției, la soluționarea acestor cauze participă și alți judecători decât cei nominalizați;
- chiar dacă la unele instanțe au fost date în competența unor judecători nominalizați dosarele cu minori, judecătorii nu au nici o pregătire specială, în acest domeniu;
- minorii sunt judecați în ședințe publice, alături de majori, ceea ce determină îndoieli asupra calității actului de justiție. și mai grav este faptul că minorul nu înțelege aproape nimic din discuțiile tehnice purtate în sala de judecată, nu-și cunoaște drepturile și îndatoririle;
- în cele mai multe cazuri minorii sunt asistați de avocați din oficiu care nu se implică prea mult la soluționarea dosarelor nefiind motivați material sau moral. Avocații din oficiu se schimbă mereu pe parcursul soluționării cauzei, în momente procesuale importante fiind prezent alt avocat , aceștia nu depun eforturi în studiul dosarului sau al persoanelor pe care le asistă;
- anchetele sociale sunt efectuate în birou, după informațiile date de părinții chemați la biroul asistentului social și sunt sărace în informații;

- reprezentantul autorității tutelare nu se prezintă la Poliție sau instanță pentru a da informațiile necesare despre minor sau pentru a propune măsuri urgente, viabile, ca alternative la detenție;
- pentru emiterea mandatului de arestare procurorul are în vedere în primul rând dacă minorul are familie care să-l supravegheze iar dacă nu se prezintă nici un membru al familiei se emite mandat de arestare chiar dacă gravitatea faptei nu ar impune o asemenea măsură. Astfel că pericolul public ca temei al arestării preventive este analizat prin eficiența supravegherii minorului și nu prin gravitatea faptei. În aceste condiții s-ar putea afirma că măsura arestului preventiv este luată ca o protecție a minorului ce nu are un cămin, combinată cu prevenirea de a săvârși alte fapte antisociale numai că neexistând personal specializat care să se ocupe de minor și locuri adecvate de deținere pe criterii de gravitate a faptelor săvârșite și pericolozitatea infractorului, pe perioada detenției acesta are toate șansele să se “specializeze” în modul de operare și să-și agraveze comportamentul negativ.
- la eliberare nu i se oferă nimic pentru integrarea minorului în societate ceea ce-l determină să mențină legăturile cu așa ziii “prieteni” cunoscuți în închisoare și în număr sporit să devină mai curajoși în exercitarea acțiunilor viitoare antisociale. Așa apar și grupurile de cartier a căror pericolozitate este tot mai mult discutată în mass-media, iar persoanele care le compun devin tot mai violente datorită nepăsării societății și frustrărilor acumulate.

II.2.2. Perspective fundamentale

Justiția pentru minori trebuie concepută ca parte integrantă a procesului de dezvoltare națională în cadrul unei structuri cuprinzătoare iar serviciile de justiție pentru minori să fie organizate sistematic și coordonate la nivel central cu mobilizarea tuturor resurselor posibile incluzând familia, voluntarii și alte grupuri comunitare.

Elaborarea unei strategii în acest domeniu trebuie inițiată de la nivelul organelor executive dar poate fi pusă în practică cu ajutorul instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale care au atribuții în domeniul protecției copilului și al justiției.

În vederea controlului și coordonării acțiunilor ce vor fi elaborate s-ar putea înființa la nivelul Ministerului Justiției un serviciu pentru problemele justiției pentru minori.

Unele proiecte desfășurate până acum de organizații neguvernamentale naționale sau internaționale au dovedit că motivația,

aptitudinile și experiența de a dezvolta modele locale viabile există deja iar sprijinul profesional din partea factorilor de decizie superiori din cadrul Ministerului de Justiție și Ministerului de Interne conduc la clarificarea faptului că în noul mileniu România va acorda un rol central în reformarea sistemului juridic penal în general și a justiției pentru minori în special.

a) Judecătorul pentru minori.

În prezent, a intrat în atenția Ministerului de Justiție crearea instanțelor pentru minori, un pas important pentru protejarea interesului minorului. Să speram că funcționarea instanțelor de minori va îmbunătăți considerabil calitatea actului de justiție pentru copii iar hotărârea magistraților va fi adusă la standardele minime internaționale.

Este esențial ca România să aplice standardele minime convenite pe plan internațional în domeniul justiției pentru minori, dacă se dorește realizarea unui progres pe calea aderării la Uniunea Europeană.

În momentul în care vor fi desemnați judecători care să soluționeze doar cauze cu minori, următorul pas important va fi specializarea acestora. Pregătirea juridică poate fi efectuată de către Institutul Național al Magistraturii în a căror atribuții intră formarea și pregătirea continuă și aprofundată a magistraților prin organizarea unor seminarii în cadrul cărora să fie dezbătute principiile și legile naționale și internaționale relative la minori.

Deosebit de utile ar fi, de asemenea, facilitarea schimbului de experiență între magistrații romani și magistrații din alte țări europene care au deja o practică mai veche în crearea structurilor prevăzute de normele internaționale în domeniul justiției juvenile.

Rolul cel mai important al judecătorului de minori este acela de a judeca cauzele penale în care sunt acuzați minorii, pronunțând o hotărâre judecătorească echitabilă, având în vedere atât fapta comisă cât și circumstanțele personale ale minorului.

Alte atribuții importante ar putea fi fixate judecătorului de minori, în faza executării măsurilor educative:

- adoptarea tuturor deciziilor necesare inițierii aplicării efective a măsurilor pronunțate;
- aprobarea programelor educative și a activităților în care urmează a fi inclus minorul;
- soluționarea eventualelor probleme legate de cereri sau plângeri pe care minori le au de formulat pe perioada executării sancțiunii, referitoare la regimul sau modul în care sunt tratați sau oricare alte circumstanțe care afectează drepturile lor fundamentale;
- efectuarea de vizite și interviuri la centrele de minori, în mod regulat;
- cunoașterea evoluției minorilor pe timpul executării sancțiunii și

proponeri de schimbare a regimului juridic aplicat, de transferare a minorului de la un centru la altul sau de eliberare;

- formulare de propuneri și recomandări, pe care le consideră oportune, către organele publice referitoare la organizarea și regimul de aplicare al măsurilor.

b) Procurorul pentru minori

Conform art. 27 lit. i din Legea pentru organizarea judecătorească, una dintre atribuțiile Ministerului Public este aceea de apărare a drepturilor și intereselor minorilor, atribuție particularizată prin dispoziții speciale prevăzute în Codul de procedură civilă, Codul de Procedură penală și în alte acte normative.

Atribuțiile procurorilor în ceea ce privește apărarea drepturilor și intereselor minorilor se exercită prin mijloace judiciare sau complementare activității judiciare, cum sunt acțiunile civile adresate instanțelor judecătorești, în temeiul art. 45 Cod de Procedură Civilă, participarea la judecarea cauzelor penale și civile în care sunt implicați minori, supravegherea punerii în executare a hotărârilor care se referă la minori, verificarea legalității executării măsurilor preventive, educative și de siguranță luate împotriva minorilor.

Din păcate, deși procurorul ar trebui să-și exercite rolul său activ în apărarea intereselor minorilor acesta este doar un simplu acuzator în sala de judecată, indiferent că persoana judecată este minor sau adult.

În faza de urmărire penală, fază în care procurorul are un rol important, ar putea fi dispuse unele măsuri care ar duce la soluționarea mai rapidă a dosarului și evitarea arestului preventiv, dacă procurorul s-ar implica efectiv și ar acorda o mai mare atenție dosarelor în care sunt implicați minori. Spre exemplu, în temeiul art. 114 Cod penal, când făptuitorul este bolnav mintal sau toxicoman și se afla într-o stare care prezintă pericol pentru societate, procurorul poate lua în mod provizoriu măsura de siguranță a internării medicale. Ori tot mai mulți minori comit acte antisociale sub influența drogurilor sau pentru procurarea banilor necesari cumpărării acestora dar în practică nu s-au întâlnit cazuri în care procurorul să-și exercite prerogativa dată de lege.

Până când nu vor exista procurori care să fie numiți și să instrumenteze cauze numai cu minori calitatea instrumentării dosarelor penale cu minori nu se va îmbunătăți.

Numirea procurorilor pentru minori nu prezintă nici o dificultate, această decizie putând fi luată oricând de către persoanele cu putere de decizie din Ministerul Public. Lipsește doar voința de a se lua o asemenea decizie. Apoi, nu este de ajuns doar o numire formală ci mai este necesar ca

procurorilor numiți să instrumenteze cauze cu minori să nu li se dea în competență și instrumentarea altor dosare pe perioada numirii.

Fără costuri materiale în plus ci numai cu bunăvoință și organizare procurorul pentru minori ar putea funcționa rapid, până la alte modificări legislative. S-ar impune numai selecționarea acestora dintre procurorii în funcție, pe criterii de vârstă și motivație, urmând să fie specializați în aceeași modalitate ca magistrații - judecători.

Procurorului pentru minori ar urma să-i revină rolul principal în instrumentarea dosarului penal în care sunt cercetați minori cu mandat de a putea dispune neînceperea urmăririi penale și sesizarea serviciilor sociale pentru luarea unor măsuri de protecție pentru minor.

În cadrul noilor modificări legislative ar trebui avut în vedere că în atribuțiile procurorului de minori să intre:

- activități de investigare pentru încadrarea juridică a faptei comise;
- evaluarea participării minorului la comiterea faptelor în vederea tragerii la răspundere;
- formulare de propuneri privind măsuri concrete cu conținut educativ și de sancționare, luând în considerare circumstanțele faptei, autorul și mai ales, interesul pentru minor, urmărit în cauză;
- ascultarea persoanei prejudiciate prin infracțiune și sesizarea judecătorului pentru deschiderea separată a acțiunii civile în cazul în care victima are pretenții civile de la făptuitor;
- strângerea de informații privind situația psihologică, educativă și familială a minorului precum și mediul social sau orice altă circumstanță relevantă care să ducă la adoptarea unei măsuri adecvate prevăzute de lege. În realizarea acestei atribuții procurorul trebuie să fie ajutat de o comisie tehnică formată din asistenți sociali, psihologi și medici care să depindă funcțional de acesta.
- audierea oricărei persoane care ar putea aduce lămuriri cu privire la situația socială a minorului;
- propuneri pentru adoptarea unor măsuri preventive, cu caracter educativ și de supraveghere ce urmează să fie solicitate judecătorului de minori;
- mediator între minor, familia acestuia, reprezentantul serviciului social și victimă, în vederea închiderii dosarului dacă fapta nu este gravă, nu a fost comisă prin violență, prejudiciul a fost recuperat sau urmează a fi recuperat iar victima este de acord să se împace cu făptuitorul;
- sesizarea judecătorului pentru închiderea dosarului sau pentru continuarea procesului. Toate documentele existente la dosar urmează a fi înaintate judecătorului iar actul de sesizare va conține descrierea faptelor, încadrarea juridică a acestora, gradul de participare a minorului, un rezumat al circumstanțelor personale și

sociale ale acestuia și propunerea unei măsuri prevăzută de lege, cu expunerea întemeiată a motivelor juridice și educative care o impun.

c) Polițistul pentru minori

Rolul polițistului în instrumentarea dosarului cu minori ar trebui să fie redus la efectuarea actelor premergătoare, identificarea făptuitorului și efectuarea anumitor acte procedurale solicitate de procuror.

Cea mai importantă atribuție a polițistului ar trebui să se reflecte în activitatea de prevenire a infracționalității prin contactele cu școala, familia, alte colectivități, prin programe de informare realizate organizat în colaborare cu alte instituții civile.

d) Asistentul social

Prezența asistentului social la audierile minorului în procesul penal este deosebit de importantă pentru garantarea respectării drepturilor minorului aflat în cercetare penală, pentru a crea o ambianță propice unor declarații sincere dar, mai ales, pentru că asistentul social poate da unele lămuriri suplimentare asupra situației sociale a minorului.

În procesele penale cu minori este obligatorie efectuarea unei anchete sociale care să-l ajute pe magistrat la individualizarea sancțiunii penale ce urmează a fi luată față de minor. Conținutul acestor anchete sociale ar trebui să aducă informații utile cu privire la condițiile în care minorul a fost crescut și a trăit, modul în care părinții, tutorele sau persoana în îngrijirea căruia se află minorul își îndeplinește îndatoririle față de acesta, comportamentul minorului în familie, față de vecini sau prieteni, la școală, dacă este cunoscut că a mai comis fapte antisociale anterior momentului cercetării și, în general, orice date care pot servi la luarea unei măsuri adecvate față de minor.

Asistenții sociali cu atribuții în domeniul asistării minorului în justiție ar trebui să fie cele mai active persoane în ajutorul dat organelor justiției pentru o justă soluționare a cauzei. În prezent efectuarea anchetei sociale intră în atribuțiile Serviciilor de Autoritate Tutelara din cadrul Primăriilor. Cu unele excepții, aceste servicii tratează cu dezinteres această problemă, iar ancheta socială se efectuează în biroul Autorității Tutelare, pe baza informațiilor date de părinți, fără a mai fi verificate. Informațiile pe care le conțin sunt insuficiente pentru magistrat, prin urmare în cele mai multe cazuri aceste anchete sociale devin o formalitate a procesului.

Această stare de fapt s-ar putea îmbunătăți, fără costuri mari, doar prin organizarea unor sesiuni de formare a personalului din cadrul Serviciilor de Autoritate Tutelara iar, în timp, urmează ca aceste posturi să fie ocupate de persoane calificate, tinere și motivate pentru munca care o efectuează.

e) Crearea unor servicii adiacente

În anul 2000 Guvernul României a adoptat Ordonanța nr.92 din 28.08.2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate, aprobată de Parlament cu unele modificări, prin Legea 129/2002.

Adoptarea acestui act normativ a reprezentat un prim pas spre consolidarea executării, în stare de libertate, a pedepselor de către condamnații adulți sau minori, precum și punctul de plecare în dezvoltarea atât a sancțiunilor neprivative de libertate, cât și a executării acestora.

Trebuie menționat că deși aceasta reglementare prezintă unele neajunsuri, totuși prevederile acesteia sunt în concordanță cu reglementările europene în materie și, totodată, se realizează un transfer parțial al responsabilității către societatea civilă, care devine astfel un participant real în realizarea actului de justiție penală.

Acolo unde au fost create serviciile de reintegrare socială și supraveghere, activitatea acestora funcționează destul de bine, deosebit de utile fiind pentru instanțele de judecată informațiile cuprinse în Referatul de evaluare întocmit de consilierii acestor servicii. Fiindcă în atenția acestor servicii intră, atât condamnații adulți cât și cei minori, iar personalul ce-și exercită activitatea în cadrul lor nu este destul de numeros s-ar impune ca serviciile de autoritate tutelară din cadrul primăriilor să efectueze cel puțin aceeași activitate, dar numai pentru minori.

Următorul pas important ar fi extinderea centrelor de reeducare, cel puțin la nivelul fiecărui județ. Numărul minorilor internați în aceste centre nu trebuie să fie prea mare iar activitățile educative și supravegherea minorilor să fie desfășurate de personal specializat.

Centrele trebuie să fie compartimentate adecvat vârstei, necesităților și abilităților sociale ale minorilor internați, să fie date în administrarea comunității locale iar normele interne de funcționare a centrelor să aibă drept scop realizarea unei conviețuiri ordonate care să permită aplicarea diferitelor programe educative și de recreere.

Toată activitatea centrelor în care sunt internați minorii să se desfășoare în baza principiului conform căruia minorul internat este supus dreptății și continuă să facă parte din societate.

Este urgentă nevoie de creare a unor mecanisme eficace de justiție pentru minori pentru o societate în schimbare care să asigure pregătire adecvată personalului care lucrează în serviciile juridice. Printre obiectivele mai largi ce pot fi avute în vedere se numără:

- sprijinirea reformelor juridice pe termen lung prin cursuri de pregătire cu magistrați, avocați, asistenți sociali, cu

responsabilități în sistemul justiției pentru minori, legat și de înființarea instanțelor pentru minori, demilitarizarea / descentralizarea poliției, penitenciarelor, centrelor pentru minori;

- pregătirea practicienilor din sistemul justiției pentru minori astfel încât să plaseze nevoile clienților în perspectivă multidisciplinară, pentru a le înțelege și a oferi opțiuni relevante educaționale și sociale care au în centrul lor familia;
- producerea și publicarea de materiale informative, de cercetare și instruire care să sprijine dezvoltarea cunoștințelor profesionale și să faciliteze schimbul de opinii personale a personalului cu responsabilități în sistemul justiției pentru minori;
- integrarea activităților oferite gratuit pentru sprijinirea victimelor-minori, prevenirea infracțiunilor și reducerea delincvenței juvenile;
- consolidarea unei mentalități a deschiderii și dialogului, îmbunătățirea relațiilor profesionale între cei implicați în sistemul justiției pentru minori.

Într-o societate în tranziție în care siguranța regimului, legilor și politicii sociale din trecut nu mai există, este nevoie de o direcție clară cu rezonanță filosofică, teoretică și practică.

**RECOMANDĂRI
PENTRU UN PLAN DE IMPLEMENTARE A
ALTERNATIVELOR LA DETENȚIE PENTRU MINORI LA
NIVEL LOCAL**

I Poliția

1. Înființarea în cadrul fiecărui Inspectorat Județean de Poliție a Birourilor pentru minori formațiuni specializate pe probleme de minori, formațiuni încadrate cu lucrători de poliție cu aptitudini și disponibilitate pentru această muncă.

2. Sesiuni de pregătire pentru cadrele de poliție care lucrează cu minori (specializarea lucrătorilor de poliție judiciară care efectuează cercetarea penală în cauzele cu minori).

3. În efectuarea actelor premergătoare în cauzele cu minori poliția să solicite sprijinul DGPC și organizațiilor neguvernamentale cu expertiză în acest domeniu (schimb de informații, evaluarea situației minorilor, asistarea acestora pe timpul arestării preventive sau a derulării cercetării penale).

4. Reînființarea camerelor pentru infractori minori la nivelul polițiilor județene pentru minorii față de care se iau măsuri de arestare preventivă, până la elucidarea situației acestora.

5. Înființarea pe lângă Ministerul de Interne a unui Centru de formare și perfecționare a cadrelor care se ocupă de minorii infractori.

6. Participarea unui reprezentant al Poliției în activitatea Comisie interdisciplinare pentru integrarea socială a minorilor cu comportament infracțional.

II Parchetul

1. În cadrul urmăririi penale să se prevadă în Codul de Procedură Penală măsuri alternative la arestul preventiv, în așa fel încât minorii infractori să poată fi - pe de o parte - supravegheați pentru a se asigura participarea lor la desfășurarea urmăririi penale și a judecății, dar să se evite arestarea lor pe de altă parte (supravegherea din partea consilierilor de reintegrare socială și /sau includerea acestor minori în programe speciale din cadrul unor Centre de zi/rezidențiale - înființate pe lângă DGPDC sau de către organizațiile neguvernamentale acreditate să lucreze cu a această categorie de minori, monitorizare de către SRSRS sau specialiști din cadrul ONG-urilor);

2. Arestul preventiv în cauzele cuminori să fie reglementat juridic distinct sub aspectul duratei, locului de deținere, condiții legale de luare a acestor măsuri;

3. Pentru minorii care sunt la prima faptă iar fapta săvârșită prezintă un grad de pericol social scăzut să existe posibilitatea legală de a evita procesul penal (altele decât măsurile administrative);

4. În faza de urmărire penală să se efectueze *obligatoriu* referate;

5. Încheierea unui protocol cu Parchetul Curții de Apel privind asigurarea supravegherii învinuiților minori față de care s-au aplicat sancțiuni administrative;

6. Întâlniri periodice la nivel local cu reprezentanți ai tuturor organismelor guvernamentale și neguvernamentale cu atribuții în ocrotirea și integrarea socială a minorilor seminarii pentru a evalua rezultatele și a face propuneri legislative concrete;

7. Cursuri de formare pe problematica delicvenței juvenile, a psihologiei copilului și standardelor internaționale în materie pentru procurorii care instrumentează cauze penale cu infractori minori (specializarea acestora);

8. Mărirea numărului de infracțiuni la care să fie posibilă împăcarea părților în timpul urmăririi penale;

9. Participarea unui reprezentant al Parchetului la activitatea Comisie interdisciplinare pentru integrarea socială a minorilor cu comportament infracțional.

III. Instanțele

1. Solicitarea referatelor de către instanță la infracțiunile pedepsite la plângere prealabilă pentru a se realiza medierea;

2. Mărirea numărului de infracțiuni la care să fie posibilă împăcarea părților, inclusiv după punerea în executare a pedepselor;

3. Desemnarea numai a unor judecători și procurori (cu impunerea unor condiții de vârstă, studii de specialitate, etc.) care să se ocupe de cauzele cu minori, iar din complet să facă parte și 2 asistenți sociali;

3. Judecarea cauzelor cu minori să se facă în camera de consiliu și NU în camera de judecată, și să se judece fără robă; iar în condițiile actuale să se respecte prevederile legale în vigoare: judecarea de către anumiți judecători desemnați;

4. Medierea victimă-infractor să fie realizată în fiecare caz în parte cu implicarea SRSRS și a specialiștilor din cadrul ONG. (pentru plângerea prealabilă);

5. Aplicarea măsurilor educative (cu prioritate) pentru infracțiunile primare sau cazuri cu risc infracțional scăzut;

6. Întărirea colaborării dintre instanțe (judecătorie, tribunal) procuratură, poliție, SRSRS, ONG și DGPDC la nivel local pentru găsirea celor mai adecvate măsuri în cauzele în care sunt implicați minori;

7. Pedepsa cu închisoarea, în cazul minorilor să fie aplicată în ultima instanță, pentru cazurile foarte grave, cu pericol social extrem;

8. În cazul în care se dispune față de minor libertatea supravegheată, instanța să impună obligația de la pct. c) "sp presteze o activitate neremunerată într-o instituție de interes public" în ideea responsabilizării minorului pe de o parte precum și a utilizării într-un grad mai mare în condițiile legale actuale a muncii în folosul comunității în scopul prevederii muncii în folosul comunității ca măsură distinctă;

9. Participarea unui reprezentant al instanțelor în activitatea Comisiei interdisciplinare pentru integrarea socială a minorilor cu comportament infracțional.

IV. Serviciile de Reintegrare Socială

1. Să intensifice colaborarea cu ONG sub aspectul prevenției infracționalității și a modalităților de integrare socială a minorilor infractori;
2. Implicarea în activitatea de mediere în colaborare cu ONG;
3. Să-și extindă/intensifice activitatea de consiliere asupra familiilor minorilor;
4. Participarea unui reprezentant al SRSRS la activitatea Comisie interdisciplinare pentru integrarea socială a minorilor cu comportament infracțional.

V. D.G.P.C.

1. Implicarea în ocrotirea și asistarea minorilor infractori cu vârsta peste 14 ani;
2. Colaborarea cu ONG;
3. Implicarea mai susținută în asistarea minorului cu comportament infracțional și a familiei acestuia;
4. Înființarea comisiilor pentru minori infractori peste 14 ani, interdisciplinare care să dispună cele mai adecvate măsuri sancționatorii, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte. (DGPC, Procuratură, Instanțe, Poliție, SRSRS, Inspectorat Școlar, ONG)

VI. ONG

1. Intensificarea programelor de prevenție la nivelul comunității (școli, centre de plasament);
2. Dezvoltarea și implementarea unor programe de asistare a minorilor cu comportament infracțional în cazurile de neîncepere a urmăririi penale cit și pe timpul urmăririi penale;
3. Participarea la Comisia interdisciplinară pentru minorii infractori;
4. Implicarea mai activă în programe de mediere, consiliere, supraveghere și monitorizare a minorilor cu comportament infracțional;
5. Organizarea de campanii mass-media și de sensibilizare a comunității

cu privire la problematica minorilor infractori și a implicațiilor sociale ale extinderii măsurilor alternative la detenție pentru minori;

6. Atragerea comunității în activitatea de integrare socială a minorilor cu comportament infracțional (programe de voluntariat, etc)

Recomandări pentru toți factorii implicați:

- Respectarea pe cât posibil a principiului internațional în materie “devierea minorilor infractori de la sistemul de justiție penală”
- Specializarea persoanelor implicate în soluționarea cauzelor penale cu minori

ROLUL ORGANIZAȚIILOR NEGUVERNAMENTALE ÎN PROMOVAREA ȘI IMPLEMENTAREA ALTERNATIVELOR LA DETENȚIE PENTRU MINORI

I. Elaborarea și implementarea unor programe de alternative la detenție pentru minori:

1. programe de muncă în folosul comunității
 - identificarea plasamentelor de muncă în folosul comunității
 - monitorizarea minorilor la locul de muncă
 - supravegherea minorilor în familie și comunitate
2. programe de mediere victima-infractor
3. programe de reparare a pagubelor produse prin infracțiune

II. Intervenție la nivelul beneficiarilor direcți ai măsurilor alternative la detenție prin:

1. derularea unor programe de consiliere psihosocială pentru minorii aflați în conflict cu legea penală
2. programe destinate îmbunătățirii performanțelor școlare / reintegrării în sistemul formal de învățământ
3. programe de consiliere vocațională
4. programe de petrecere constructivă a timpului liber
5. programe de sprijin material
6. medierea delincvent-comunitate
7. mediere în vederea obținerii unor servicii medicale, educaționale, juridice, sociale, existente în comunitatea locală.

Activitățile de asistare psihosocială individuală și de grup sunt destinate în principal rezolvării problemelor asociate comportamentului antisocial, în timp ce programele educaționale, de asistare vocațională și de petrecere constructivă a timpului sunt destinate satisfacerii nevoilor de includere socială a minorilor.

III. Intervenție la nivelul factorilor decizionali și ai autorităților publice

1. Activitatea de lobby pe lângă factorii decizionali (Ministerul de Justiție, parlamentari) vizând continuarea reformei în justiție și modificarea Codului Penal și a Codului de Procedură Penală, creșterea accentului pus pe pedepsele alternative la închisoare
2. Promovarea interesului față de pedepsele neprivative de libertate îndeosebi în rândul judecătorilor, procurorilor și al organelor de poliție:
 - prin organizarea unor programe de pregătire vizând problematica delinvenței juvenile
 - prin participarea la activitatea grupurilor de lucru locale pentru prevenirea și diminuarea infracționalității juvenile, la conferințe, seminarii sau mese rotunde pe această temă
3. Crearea și funcționarea unor grupuri de lucru locale formate din reprezentanți ai instituțiilor și organizațiilor neguvernamentale cu atribuții în asistarea minorilor cu comportament infracțional, care să aibă drept scop
 - Identificarea dificultăților existente pe plan local în reintegrarea socială a minorilor care au comis fapte prevăzute de legea penală
 - Armonizarea eforturilor instituțiilor responsabile în domeniu, astfel încât setul de măsuri și activități care îi privesc pe minorii infractori să fie caracterizate de coerență și eficacitate
 - Elaborarea unui plan de acțiune la nivel local în vederea îmbunătățirii practicilor din domeniul asistării minorilor cu comportament infracțional și promovarea măsurilor alternative la detenție.

IV. Intervenție la nivelul comunității locale

Informarea corectă a publicului larg și a mass-media reprezintă un factor important de succes în promovarea și aplicarea programelor de măsuri alternative la detenție.

Organizațiile neguvernamentale pot contribui în acest sens prin organizarea unor campanii de advocacy, dezbateri publice, conferințe, diferite evenimente publice în scopul:

- sensibilizării opiniei publice cu privire la problematica complexă a minorilor infractori
- sensibilizării publicului larg cu privire la avantajele regimului neprivativ de libertate al minorilor din punct de vedere al reintegrării lor în societate

- conștientizării comunității în legătură cu faptul că prin măsurile alternative la detenție minorul își asumă responsabilitatea pentru fapta sa și contribuie totodată la repararea răului făcut
- încurajării comunității locale să sprijine reintegrarea socială a minorilor care au încălcat legea
- atragerii de voluntari în special tineri care să se implice în proiecte care vizează asistarea minorilor delincvenți

IMPORTANȚA ANCHETEI SOCIALE ȘI A PARTICIPĂRII AUTORITĂȚII TUTELARE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Rolul Autorității Tutelare în cauzele penale cu minori infractori

Faza urmăririi penale în cauzele cu minori infractori prezintă o serie de particularități specifice.

Referitor la persoanele chemate la organul de urmărire penală, conform art. 481 alin 1 CPP, organul de urmărire penală poate, dacă consideră necesar, să citeze la orice ascultare sau confruntare a minorului care nu a împlinit vârsta de 16 ani, pe delegatul Autorității Tutelare, precum și pe părinți, iar când este cazul pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se afla minorul. Această prevedere este facultativă, organul de urmărire penală având latitudinea de a-i cita sau nu pe cei sus-menționați.

În faza de urmărire penală audierea minorului în prezența persoanelor ce îi sunt apropiate sau cunoscute este utilă atât în interesul minorului, cât și al urmăririi penale însăși, întrucât minorul va fi înclinat să dea dovadă de sinceritate în relatările sale.

Citarea persoanelor mai sus indicate este obligatorie la prezentarea materialului de urmărire penală.

Prezența acestor persoane are o importanță deosebită, întrucât această procedură poate oferi garanția că urmărirea penală este efectuată cu toată grija pe care o impune situația deosebită în care se află minorul care nu a împlinit 16 ani. Prezența persoanei citate este necesară nu numai pentru a crea ambianța propice efectuării unor declarații sincere, ci și pentru ca aceste persoane să dea, atunci când este cazul, lămuriri suplimentare privind unele elemente pe care minorul le poate emite.

Nerespectarea prevederii menționate poate fi combătută prin formularea unei plângeri împotriva actelor de urmărire penală, care se realizează după caz de către procurorul care supraveghează activitatea organului de urmărire penală sau de către procurorul superior ierarhic.

De asemenea, procurorul poate, din oficiu, dacă constată cu ocazia verificării lucrărilor urmăririi penale, că Autoritatea Tutelară, prin delegatul său și părinții nu au fost prezenți la prezentarea materialului urmăririi penale, să restituie dosarul pentru refacerea acestui act procesual în prezența celor indicați.

Importanta anchetei sociale

Pentru ca organul de urmărire penală să-și poată forma o părere completă și exactă asupra condițiilor care au favorizat sau au determinat săvârșirea infracțiunii, precum și asupra persoanei minorului, art. 482 CPP, instituie în sarcina organului de urmărire penală, obligația de a dispune efectuarea unei anchete sociale.

Ancheta socială constă în strângerea de informații cu privire la purtarea pe care minorul o are în mod obișnuit, la starea fizică și mintală a acestuia, la condițiile în care a fost crescut și în care a trăit, la modul în care părinții, tutorele sau persoana în îngrijirea căreia se află minorul, își îndeplinesc îndatoririle față de acesta, la antecedentele sale, și în general cu privire la orice elemente care pot servi la luarea unei măsuri sau la aplicarea unei sancțiuni față de minor.

În particular, având în vedere cazuistica la care ne referim și anume copiii care intră în conflict cu legea, profilul social se prezintă astfel: aceștia provin din familii cu probleme multiple (sărăcie, lipsa locurilor de munca, lipsa unei locuințe decente) sunt copii privați de condiții prielnice de viață și dezvoltare, familii unde comunicare înseamnă ostilitate și agresivitate, la celalalt capăt aflându-se indiferența. Lipsiți de un suport real atât din partea familiei, cât și a societății, adolescenții acceptă implicarea în fapte aflate la limita și dincolo de limitele legii (vagabondaj, violență, consum de droguri, prostituție, furt).

Rezultatul anchetei sociale prezintă o importanță majoră pentru individualizarea sancțiunii, informațiile cuprinse pot servi la cunoașterea deplină a personalității minorului, indiferent dacă aceste elemente îi sunt sau nu defavorabile. De aceea datele cuprinse în ancheta socială trebuie adunate prin mijloace corespunzătoare, de natură ca ele să reflecte realitatea obiectivă, și anume: cercetări de teren pentru a se vedea condițiile în care trăiește minorul și familia sa, declarații din partea părinților, a vecinilor sau a colegilor de școală ai minorului, cu privire la comportarea minorului acasă, la școală, în societate, la antecedentele sale, la situația morală a lui și a părinților.

În practică, multe anchete sociale sunt incomplete, lacunare, conținând neconcordanțe cu privire la situația socio-economică a familiei minorului, relațiile intrafamiliale, din unele anchete nu rezultă clar comportamentul minorului în timpul unei perioade mai îndelungate. Acest lucru este extrem de important a fi menționat, întrucât o anchetă socială incompletă sau superficial efectuată poate deturna cursul normal al vieții unui minor, etichetându-l ca delincvent, deși în realitate poate fi vorba de un caz de teribilism, bineînțeles luând ca exemplu minorii care se află pentru prima dată în conflict cu legea penală.

Se observă din practică, că în ceea ce privește modelul anchetei sociale, acesta diferă de la instituție la instituție, neexistând un anume

standard, și nici o practică unitară la nivelul celor 6 Sectoare ale Bucureștiului. Fiecare instituție, în cazul de față, fiecare serviciu de Autoritate Tutelară din cadrul primăriilor, folosește un instrument propriu, și astfel ancheta socială este diferită.

Experiența în Programul de Asistență Juridică și Socială acordat minorilor în conflict cu legea

În faza de judecată, conform art. 484 alin.1 CPP, trebuie citați în afară de părți, autoritatea tutelară și părinții, iar dacă este cazul, tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află minorul. Spre deosebire de faza urmăririi penale, unde citarea acestor persoane este **facultativă** și este prevăzută doar pentru situațiile în care minorul nu a împlinit 16 ani, în faza judecătii ea este **obligatorie**, chiar dacă minorul a împlinit vârsta de mai sus. Prezența delegatului autorității tutelare și a părinților minorului este utilă nu numai pentru că ei pot da informații cu privire la pericolozitatea persoanei acestuia, însă aceste persoane “au dreptul și îndatorirea să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate”.

În acest context a fost inițiat în anul 1997 în România, Programul de Asistență Juridică și Socială acordată minorilor în conflict cu legea.

Acest program este adresat minorilor cu vârste cuprinse între 14-18 ani și care au săvârșit o infracțiune și sunt cercetați penal.

Programul vizează atât minorii cercetați în stare de libertate și arest preventiv, cât și cei care au primit deja o sentință și sunt internați în centrul de reeducare.

Intervenția, adresată minorilor cercetați penal, în stare de libertate și în stare de arest preventiv este realizată de o echipă formată din 2 avocați care acompaniază cazurile din punct de vedere juridic, care pledează pentru o justiție adaptată minorilor, până în momentul pronunțării unei sentințe echitabile, proporțională cu delictul comis.

Pe toată perioada procesului penal copilul este acompaniat din punct de vedere social de către un asistent social, care intervine în toate fazele (poliție, parchet, instanță) și acționează ca un mediator în cadrul relației minor familie - autorități. Asistentul social prezintă atât procurorului, cât și judecătorului circumstanțele sociale care au determinat copilul să săvârșească o infracțiune (mediul familial în care s-a dezvoltat, dificultăți familiale și personale, nivelul de școlarizare, etc), evaluând potențialul de recuperare și posibilitățile de reintegrare ale minorului, făcând propuneri de măsuri alternative astfel încât pedeapsa cu închisoarea să fie o măsură de ultim resort. Desigur experiența întărește și reafirmă rolul esențial al asistentului social ca agent de legătură între toți profesioniștii din domeniul justiției juvenile (polițiști, procurori, judecători) pe de o parte și minorul și

familia să pe de alta parte.

Concluzionând, autoritățile judiciare au absolută nevoie de concluziile sub formă de propuneri, ale asistentului social.

ALTERNATIVE LA DETENȚIA PENTRU MINORI

Probațiunea alternativă la sancțiunea privativă de libertate

Îngrijorarea determinată de ineficiența pedepselor privative de libertate aplicate minorilor care au săvârșit fapte penale a determinat deopotrivă atât structurile guvernamentale cât și reprezentanții societății civile să încerce împreună găsirea unei soluții.

Privită în contextul aderării României la Uniunea Europeană, introducerea elementelor de probațiune constituie un pas important în armonizarea legislației penale române cu acquis-ul comunitar.

Legislația penală existentă în multe state europene reglementează instituția probațiunii, instituție cu vechi tradiții în dreptul anglo-saxon, adoptată în dreptul continental în special după cel de-al doilea război mondial.

Din perspectiva dreptului intern, elementele de probațiune tind să promoveze o nouă orientare în sistemul sancționator român, în sensul că autorul infracțiunii participă la realizarea reintegrării sale în comunitate, aceeași comunitate ale cărei valori le-a periclitat sau vătămat prin săvârșirea infracțiunii și pe care urmează să le asimileze.

Dacă avem în vedere dispoziții din Codul penal, instituția probațiunii a început să se dezvolte în țara noastră relativ recent, în anul 1992, când prin Legea nr.104 a fost introdusă în Codul penal o formă specială de suspendare a executării pedepsei, și anume „suspendarea executării pedepsei sub supraveghere”, după modelul francez al suspendării executării pedepsei cu punere la încercare (sursis avec mise a l'epreuve).

Această nouă formă de suspendare a executării pedepsei reprezintă o formă a probațiunii. Din nefericire, până în anul 2000, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu a fost însoțită de instituția care îi asigură eficiența, și anume serviciile de probațiune, care să exercite în fapt supravegherea condamnaților sub supraveghere.

Unele elemente de probațiune au fost introduse în Codul penal și în 1996, prin completarea dispozițiilor privind măsura educativă a libertății supravegheate, creându-se posibilitatea instanței de judecată ca, atunci când dispune față de minor această măsură educativă, să-i impună obligația de a nu frecventa anumite locuri stabilite, de a nu intra în legătură cu anumite persoane și/sau de a presta o activitate neremunerată într-o instituție de interes public stabilită de instanță. Aceeași lipsă a serviciilor de probațiune a determinat insuficiența aplicare a dispozițiilor menționate.

Principala reglementare care a stat la baza implementării

instituției probațiunii sub autoritatea Ministerului Justiției a reprezentat-o adoptarea Ordonanței Guvernului nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate, precum și a Hotărârii de Guvern nr. 1239/2000 privind aprobarea Regulamentului de aplicare a O.G. nr. 92/2000, respectiv a Ordonanței Guvernului nr. 83/2000 privind salarizarea și alte drepturi ale personalului din organele autorității judecătorești, reglementând expres salarizarea personalului de specialitate specific serviciilor de reintegrare socială și supraveghere.

Termenul de probațiune a fost schimbat cu cel de reintegrare socială a infractorilor și supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate deoarece exista posibilitatea de a se confunda cu sistemul de probe și de administrare a acestora în procesul penal. Odată cu adoptarea legii cadru nr. 129/20 martie 2002 de aprobare a Ordonanței de Guvern nr. 92/2000 este consfințit pe deplin cadrul legislativ de organizare și desfășurare a activității de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate la nivel național. În lumina acestor reglementări, sunt prevăzute cu claritate atribuțiile serviciilor de reintegrare socială și supraveghere :

- Funcționând pe lângă fiecare tribunal, serviciile de reintegrare socială și supraveghere au rolul de a supraveghea respectarea de către persoanele condamnate a măsurilor și obligațiilor prevăzute în Codul penal prin dispozițiile referitoare la suspendarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere (art. 86³ din Codul penal) ;
- De asemenea, serviciile au rolul de a supraveghea respectarea obligațiilor infractorilor minori față de care s-a dispus măsura educativă a libertății supravegheate, cu îndeplinirea unor obligații (art. 103 alin. 3 din Codul penal) ;
- Totodată, serviciile întocmesc referate de evaluare cu privire la persoanele supravegheate sau cu privire la inculpați, la cererea instanțelor de judecată și a parchetelor de pe lângă acestea, desfășurând și activități de consiliere a acestei categorii de persoane ;
- Serviciile de reintegrare socială au atribuții și în ceea ce privește persoanele pentru care a fost dispusă grațierea parțială sau totală a pedepsei cu închisoarea sau măsura educativă a internării într-un centru de reeducare, în sensul sprijinirii reintegrării sociale a acestora ;
- În același timp, aceste servicii derulează, împreună cu reprezentanții societății civile, cu organizații guvernamentale și neguvernamentale programe de reintegrarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, fiind creat cadrul legal pentru atragerea și

implicarea comunității în activitatea de reintegrare socială și supraveghere a infractorilor.

Se observă așadar că rolul serviciului de reintegrare socială și supraveghere în cadrul sistemului justiției penale se deosebește de acela al tuturor celorlalte instituții ale acestui sistem, deoarece intervine în toate fazele procesului penal :

<i>Rolul serviciului de probațiune în sistemul justiției penale</i>		
<i>Rol</i>	<i>Instituția implicată</i>	<i>Activitatea de probațiune</i>
Evitarea încarcerării minorilor	Parchet	Furnizarea de informații și/sau servicii de sprijin pentru a se evita arestarea preventivă, în special a minorilor.
Evitarea recidivei și protecția publicului	Instanțe	Asigurarea supravegherii executării sancțiunilor neprivative de libertate
Referate prezentențiale	Instanțe	Furnizarea de referate de evaluare care să sprijine instanțele în identificarea celei mai potrivite sancțiuni.
Asistență pe perioada executării pedepsei cu închisoarea	Penitenciar	Cooperare cu penitenciarele, deținuții și familiile acestora în scopul asigurării reintegrării în comunitate și reducerii recidivei
Asistență și consiliere	Instanțe penitenciar și	Asigurarea asistenței și consilierii infractorilor fie în unitățile penitenciare fie după punerea în libertate

În faza de executare a sancțiunilor neprivative de libertate, sistemul actual de masuri si sancțiuni penale fără privare de libertate este foarte limitat, iar aplicarea acestora de către instanțele de judecată este, de cele mai multe ori, greu de realizat datorita faptului ca legea penala este deosebit de rigida si punitiva. În aceste condiții, ordonanța nu permite decât supravegherea executării obligațiilor si condițiilor impuse de instanța in doua cazuri, respectiv in cazul condamnaților la pedeapsa închisorii a căror executare a fost suspendata sub supraveghere si in cazul minorilor fata de care s-a luat măsura educativa a libertății supravegheate. Aceasta situație nefericită va trebui îndreptată odată cu modificarea si completarea legilor penale fundamentale prin introducerea de noi si variate sancțiuni si masuri comunitare si prin extinderea intervențiilor serviciilor de probațiune in promovarea si supravegherea modului de executare a acestora.

Principiile care stau la baza desfășurării activității de reintegrare socială și supraveghere socială sunt : respectarea legii și a hotărârilor judecătorești, respectarea drepturilor omului și a demnității umane și evitarea discriminării pe orice teme, precum și sprijinirea și încurajarea

permanentă a persoanelor supravegheate, asistate și consiliate în vederea reintegrării lor în societate și în vederea asumării responsabilității propriilor acțiuni prin formarea unei atitudini corecte față de muncă, ordinea de drept și regulile de conviețuire socială.

Implicarea și atragerea comunității în procesul de reintegrare socială și supraveghere a infractorilor minori constă în colaborarea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere cu organizațiile nonguvernamentale ce desfășoară activități în domeniu, cu specialiști din alte domenii de activitate, cu voluntari din rândul comunității, precum și cu reprezentanți ai societății civile. Aceasta, deoarece activitatea de asistență și consiliere, reglementată în secțiunea 4 din regulament, se acordă de către serviciile de reintegrare socială și supraveghere în trei cazuri :

- a) La cererea persoanei condamnate, a minorului față de care instanța de judecată a dispus supravegherea de către serviciul de reintegrare socială și supraveghere ;
- b) Cu acordul persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii, în cadrul unor programe de resocializare inițiate și derulate împreună cu personal specializat din unitățile penitenciare ;
- c) La cererea persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii, a căror pedeapsă a fost grațiată total prin lege, precum și a minorilor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, față de care a fost înlăturată prin lege măsura educativă a internării într-un centru de reeducare.

Prin urmare, asistența și consilierea persoanelor condamnate și minorilor aflați în situațiile prezentate mai sus au ca scop reintegrarea acestora în societate, întărirea gradului de siguranță socială și prevenirea săvârșirii din nou a unor infracțiuni.

Se poate spune că rolul serviciilor de reintegrare socială și supraveghere, în desfășurarea activității de asistență și consiliere, este de a :

- a) corecta comportamentul infracțional prin conștientizarea de către minori sau persoane condamnate a faptei săvârșite, a consecințelor acesteia și asumarea responsabilității pentru fapta comisă ;
- b) motiva minorul sau persoana condamnată în vederea dezvoltării responsabilității și autodisciplinei ;
- c) elabora și derula programe eficiente de asistență și consiliere a

persoanelor condamnate sau a minorilor, în funcție de nevoile identificate a acestora ;

- d) sprijini condamnatul sau minorul în vederea satisfacerii nevoilor sociale referitoare la educație, pregătire profesională, loc de muncă, locuință sau alte asemenea nevoi.

Deci, ori de câte ori instanța de judecată dispune supravegherea unei persoane condamnate sau a unui minor de către serviciul de reintegrare socială și supraveghere, cu ocazia primei întrevederi cu persoana supravegheată, i se va face cunoscută posibilitatea de a solicita asistență și consiliere pe perioada supravegherii, explicându-i-se modalitățile practice în care poate fi sprijinită în vederea reintegrării în societate.

Se poate aprecia, în concluzie, că în momentul de față, atât reglementările normative existente în Codul penal în vigoare, cât și modul de aplicare de către instanțele de judecată a pedepselor și a măsurilor educative față de minorii delincvenți, nu reflectă încă în suficientă măsură mutațiile intervenite în orientările politicii penale la nivel internațional și nici la necesitățile actuale ale societății românești.

Perfecționarea cadrului legislativ referitor la minori presupune reglementări eficiente privind protecția minorilor infractori, conforme cu cerințele moderne europene în materie, sub cele două aspecte esențiale :

- prevenirea delincvenței juvenile ;
- recuperarea delincventului minor prin modalități cât mai adecvate vârstei acestuia.

Este un proces pe cât de necesar, pe atât de dificil, având în vedere că, printre soluțiile pe care le recomandă Consiliul Europei în privința reacției sociale la delincvența juvenilă, continuă să figureze dejudiciarizarea, realizarea unor structuri noi și instituții apte să conducă la rezolvări moderne și profund umanitare ale problemelor legate de ocrotirea juridică a minorului; este dificil pentru că trăim într-o societate pentru care atunci când nu există închisoare, nu există sancțiuni.

SANCTIUNI PENALE PENTRU MINORII CARE RĂSPUND PENAL

Repere din legislația internațională

Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului

Este convenția cadru care stabilește două principii relevante în justiția juvenilă: principiul interesului superior al copilului și principiul normalizării.

Principiul interesului superior al copilului

„Art. 3 În toate acțiunile care privesc copii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, instanțe, instituții administrative sau organe legislative, se va acorda o atenție maximă protejării intereselor superioare ale copiilor.”

„Art.37 Statele semnatare ale Convenției garantează că: ...b. Nici un copil nu poate fi privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, detenția sau înmănușarea copilului trebuie să se facă conform legii, doar ca ultimă măsură și pe termenul cel mai scurt prevăzut pentru fapta comisă.”

„Art. 40 1. Statele semnatare recunosc fiecărui copil bănuțit, acuzat sau găsit vinovat de săvârșirea unei infracțiuni dreptul la un tratament care să-i cultive acestuia sentimentul propriei sale demnități și valori, întărindu-i astfel respectul față de drepturile și libertățile fundamentale ale celorlalți oameni și care să țină cont de vârsta copilului și de năzuința de-a-l încuraja să se reintegreze și să-și asume un rol constructiv în societate.”

Principiul normalizării

„Art. 40 4. Se vor prevedea măsuri cum ar fi: ordine de încredințare spre îngrijire, îndrumare și supraveghere, consiliere, probațiune, tutelă, programe de reeducare și formare profesională precum și alte alternative la instituționalizare, menite să garanteze că minorul va beneficia de un tratament corespunzător pentru bunăstarea acestuia și că măsurile sunt proporționale cu situația copilului și cu fapta comisă.”

Recomandarea Consiliului Europei R(87) 20

„Considerarea tinerilor ca ființe în dezvoltare și, în consecință, toate măsurile luate în privința lor trebuie să aibă un caracter educațional.”

„Măsurile cu privire la minori ar trebui să fie aplicate în mediul natural al acestora și ar trebui să implice comunitatea locală.”

„...să încurajeze dezvoltarea programelor de mediere și prevenire a implicării minorului în procedurile oficiale de justiție penală la nivelul parchetelor sau al poliției”

„...să se acorde o atenție deosebită următoarelor măsuri:

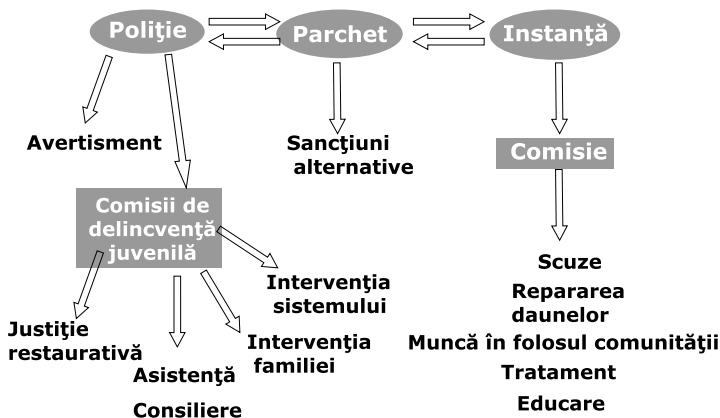
- implicarea asistenței și supravegherii din parte serviciilor de probațiune,
- dezvoltarea unor programe educaționale intensive pentru minorii cu un comportament delincvent persistent,
- repararea prejudiciului cauzat de activitățile infracționale,
- munca în folosul comunității în funcție de vârsta și nevoile educaționale ale minorului.”

Standardele minime ale Națiunilor Unite pentru administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing)

„... astfel de măsuri, care pot fi combinate între ele, includ:

- a) ordine de îngrijire, orientare și supraveghere,
- b) probațiune,
- c) muncă în folosul comunității,
- d) penalități financiare, compensații sau reparații,
- e) ordine de tratament,
- f) ordine de participare la activități de grup sau activități similare,
- g) ordine de încredințare în familii substitut, în comunități sau alte așezăminte educaționale,
- h) alte ordine relevante.”

Model de Sistem de Justiție pentru Minori

Model de Sistem de Justiție pentru Minori

STUDII DE CAZ

PRACTICA JUDICIARĂ REFERITOARE LA APLICAREA UNOR SANCTIUNI PENALE ALTERNATIVE LA PEDEAPSA ÎNCHISORII

I. Prin sentința penală pronunțată de Judecătoria, au fost condamnați inculpații minori P.I., P.F., D.R., C.S. și C.E. la pedeapsa de 2 ani și 6 luni închisoare, în baza art. 211 al.2 lit. a,d și e C.pen., cu aplic. art. 99 al.3 C.pen., art.100 al. 2, art. 109 și art. 13 C. pen.

În baza art. 86(1), 86(2) și 110(1) C. pen., s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere pe o durată de 4 ani.

În baza art. 103 și art. 86(3) C. pen. inculpații au fost obligați să se prezinte, o dată pe lună, în ultima zi de vineri a fiecărei luni, la Biroul de executări penale al Judecătoriei și să se supună măsurilor de supraveghere prevăzute la litera b,c și d ale art. 86(3) C.pen.

În baza art. 86(3) al.3 C.pen. a fost obligat fiecare inculpat să nu mai intre în legătură cu ceilalți inculpați.

În baza art. 86(4) C. pen. li s-a atras atenția inculpaților că dacă nu respectă măsurile de supraveghere și obligațiile impuse de instanță, poate fi revocată suspendarea executării pedepsei urmând să execute pedeapsa în regim de detenție.

S-a constatat că inculpații au fost arestați preventiv în perioada 17.08. - 01.09. 2000.

Pentru a pronunța această hotărâre instanța a reținut, conform rechizitoriului întocmit de Parchet, că la data de 16.08.2000, părțile vătămate C.M. și L.A. se întorceau în jurul orelor 21:30, de la un meci de fotbal, de pe Stadion, deplasându-se pe strada S. În dreptul părții de mijloc a clădirii x au fost ajunși din spate de un grup de tineri care alergau. Unul din acest grup a întrebat părțile vătămate dacă au văzut 2 băieți trecând pe acolo. Imediat inc. D.R. l-a apucat pe partea vătămată L.A. de tricou iar inc. P.F. l-a trântit la pământ după care i-a luat adidașii. În acest timp inc. P.R., C.E. și C.S. l-au lovit și trântit la pământ pe partea vătămată C.C.

Inc. C.E. l-a dezbrăcat de tricou și i-a luat bluza de trening pe care o ținea pe umăr iar inc. P.R. l-a descălțat de pantofii de sport.

Celor 3 inculpați care îl loveau pe C.C. li s-a alăturat și inc. D.R. care l-a lovit cu piciorul.

Văzând că de locul faptei se apropie în fuga un grup de copii, inculpații au fugit. Inc. P.F. a aruncat după câțiva metri, încălțăminteaa sustrasă de la partea vătămată L.A. iar inc. C.E. a ascuns bluza și tricoul părții vătămate C.C., într-o gura de canal intenționând să le ridice ulterior.

Partea vătămată C.C și grupul de copii care îi urmăreau pe inculpați au observat acestea și au recuperat o parte din bunuri, reușind, totodată să-l prindă pe inc. D.R.

În declarațiile date în fața procurorului și a instanței de judecată inculpații au recunoscut faptele așa cum au fost reținute în rechizitoriul dar arată că le-au lovit și dezbrăcat pe cele două părți vătămate deoarece voiau să le aplice o corecție pentru că l-au bătut pe inc. D.R. și i-au furat sandalele în timpul meciului.

În urma loviturilor primite, părțile vătămate au suferit leziuni pentru vindecarea cărora a fost nevoie de 1-3 zile de îngrijiri medicale. Întrucât prejudiciul a fost recuperat, părțile vătămate nu s-au constituit părți civile în proces.

Inculpații minori au fost reținuți 24 de ore iar prin Ordonanța Parchetului din 22.08.2000 s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale și arestarea preventivă a inculpaților pe o durată de 25 de zile, fiind puși în libertate de instanța de judecată la data de 01.09.2000.

Toți minorii sunt necunoscuți cu antecedente penale.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel Parchetul, criticând-o ca nelegală și netemeinică pentru 2 motive:

- sentința este nelegală deoarece instanța de fond nu a reținut starea de agravare a concursului de infracțiuni față de împrejurarea că inculpații au fost trimiși în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor de tâlhărie în concurs real de infracțiuni;
- se impune executarea pedepsei în regim de detenție față de dispozițiile art. 52.al.1 C.pen. conform cărora pedeapsa este o măsura de constrângere și nu un mijloc de reeducare.

Tribunalul, Secția penală a admis apelul pe motiv de nelegalitate a sentinței, a casat sentința și a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe de fond pentru ca inculpații să fie judecați pentru două infracțiuni de tâlhărie săvârșite în concurs real.

La rejudecarea cauzei după casare, Judecătoria le-a stabilit și aplicat fiecărui inculpat o pedeapsă de 6 luni închisoare pentru fiecare infracțiune de tâlhărie, urmând ca inculpații să execute una singura de 6 luni, în regim de detenție.

Împotriva acestei sentințe penale au declarat apel inculpații care criticau sentința penală sub aspectul greșitei individualizări a modalității de executare a pedepsei, respectiv că nu se impune executarea pedepsei în regim de detenție, solicitând instanței de apel admiterea apelului, desființarea hotărârii pronunțate și reanalizând probele administrate, având în vedere circumstanțele personale ale inculpaților să facă aplicarea dispoz. art.81 și 110 C.pen și să dispună suspendarea condiționată a executării pedepsei pentru următoarele motive:

- la data săvârșirii faptelor toți inculpații erau minori, cu vârste cuprinse între 14 și 17 ani, erau pentru prima dată în conflict cu legea penală, au recunoscut faptele săvârșite, au avut o conduită bună atât înainte cât și după săvârșirea faptelor, au fost prezenți la fiecare chemare a organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, s-au împăcat cu părțile vătămate cerându-și iertare față de acestea chiar în sala de judecată la data judecării în fond prima dată;

- principala funcție a pedepsei este aceea de reeducare și îndreptare a infractorului, care trebuie să ducă la formarea infractorului ca om cu stăpânire de sine, cetățean capabil să îmbine interesele personale cu cele obștești, pe viitor să nu mai comită infracțiuni din convingere și din respect față de lege iar nu de teama pedepsei. Uneori îndreptarea și reeducarea este asigurată prin însăși pronunțarea condamnării care exprimă oprobriul societății, produce o suferință morală infractorului și un simț al răspunderii pentru faptele sale în viitor. În cazul de față această funcție a pedepsei a fost deja îndeplinită, pe parcursul celor aproape 3 ani care au trecut de la data săvârșirii faptelor și până la judecarea apelului inculpații s-au integrat în societate, fapt ce rezultă din asumarea de către fiecare dintre aceștia a unui rol în societate conform posibilităților acestora iar în perioada de arest preventiv au învățat care sunt consecințele săvârșirii unor fapte penale.

- Convenția cu privire la Drepturile Copilului, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990 prevede, în art. 40, că oricărui copil dovedit că a încălcat legea penală i se recunoaște dreptul la un tratament care să țină seama de vârsta și necesitatea de a facilita reintegrarea sa în societate, urmărindu-se în principal supravegherea și îndrumarea lui, pe cât posibil fără a se recurge la privarea de libertate. Dacă în cauza de față s-ar dispune suspendarea executării pedepsei, s-ar asigura o mai deplină transpunere în realitate a acestui text referitor la drepturile

copilului, a cărei obligativitate este înscrisă și în art.20 din Constituția României.

După săvârșirea faptei, inculpații au beneficiat de consiliere psihologică și acompaniere socială în cadrul Programului de Asistență Juridică și Socială acordată minorilor aflați în conflict cu legea al Fundației, rezultatele obținute fiind materializate într-un Raport de evaluare psiho-socială depus la dosarul cauzei. Apreciem că și aspectele cuprinse în acest raport au contribuit la aplicarea unei măsuri educative de către instanța de judecată.

În apel s-au administrat dovezi cu privire la situația socială a inculpaților la data judecării apelului, astfel:

1. Inculpatul P.F. acum în vârstă de 19 ani (17 ani la data săvârșirii faptei) a absolvit Colegiul tehnic în vara anului 2001 după care a continuat cursurile de învățământ la Liceu, în prezent fiind în clasa a XI-a, iar în perioada vacanțelor a fost angajat ca muncitor necalificat la o societate comercială. Face parte dintr-o familie integrată social, părinții lucrează amândoi obținând venituri modeste, are încă o soră studentă în anul II și care în timpul liber lucrează pentru a-și ajuta părinții, locuiesc împreună într-un imobil de 3 camere, bine întreținut, modest mobilat și curat. De curând a primit Ordin pentru satisfacerea stagiului militar. Nu a mai avut nici o abatere de la conduita socială după săvârșirea faptei, este cunoscut de vecini și prieteni ca un băiat respectuos și sociabil. De copil a fost înscris la un club sportiv și a obținut medalii la întreceri sportive de judo de la o vârstă fragedă, în prezent practică acest sport ca amator.

2. P.I., în vârstă de 19 ani (16 ani la data săvârșirii faptei) a absolvit o școală profesională după care a urmat un curs de pregătire pentru comerț - vânzător în alimentație publică - pe o perioadă de 9 luni și în baza acestuia s-a angajat ca ospătar la o societate comercială unde lucrează și în prezent. În caracterizarea dată de la locul de muncă se susține că da dovada de corectitudine, loialitate, spirit de echipă și dinamism. Locuiește în continuare la părinți, într-un apartament bine întreținut și mobilat, are o soră mai mică care urmează cursurile de învățământ gimnazial, părinții lucrează amândoi având venituri lunare care le permit să-și întrețină familia, sunt cunoscuți de vecini ca fiind o familie liniștită, nici un membru al familiei nefiind cunoscut cu abateri de la normele morale sau sociale. A primit Ordin pentru satisfacerea stagiului militar.

3. Inculpații C.S. și C.E. sunt frați, în vârstă de 19 și respectiv 16 ani (17 și respectiv 14 ani la data săvârșirii faptei), locuiesc cu părinții într-un apartament bine întreținut și mobilat. Părinții desfășoară, în mod legal, activități de comerț în care i-au implicat și pe copiii lor după absolvirea școlii. Cel mai mare dintre frați a promovat examenul pentru obținerea permisului de conducere a autovehiculului iar în prezent își ajută părinții ca șofer la societatea comercială pe care o conduc. Cel mai mic își ajută părinții ca vânzător la aceeași societate comercială. Nu au mai avut abateri de la conduita socială, sunt caracterizați de vecini și prieteni ca fiind respectuoși, cuminți și dinamici în activitățile pe care le desfășoară.

4. Inculpatul D.R. are în prezent 16 ani (14 ani la data săvârșirii faptei), a abandonat școala și dorește să urmeze un curs de calificare pentru a găsi un loc de muncă în domeniul construcțiilor. Face parte dintr-o familie organizată, tatăl este angajat și obține venituri lunare modeste iar mama este în prezent șomeră. Mai au în întreținere încă o fetiță care urmează cursurile școlare gimnaziale. Situația lor materială este destul de dificilă motiv pentru care susține inculpatul că a abandonat școala și căută un loc de muncă să-și ajute familia. Nu este cunoscut cu antecedente penale iar față de vecini are un comportament respectuos.

Instanța de apel a admis apelul celor 5 inculpați și a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei de 6 luni închisoare, fixând un termen de încercare de 2 ani de zile. Dacă în perioada termenului de încercare vreunul dintre inculpați comite din nou o faptă penală suspendarea executării pedepsei de 6 luni închisoare poate fi revocată.

La stabilirea cuantumului pedepsei și individualizarea acesteia instanța a ținut cont de starea de minoritate în care a fost săvârșită fapta, atitudinea sinceră pe parcursul urmăririi penale și a cercetării judecătorești, regretul manifestat de minori față de fapta săvârșită, faptul că minorii participă la programul "Copiii aflați în conflict cu legea" desfășurat de Fundație. Instanța a stabilit că scopul pedepsei poate fi atins și fără executarea pedepsei în regim de detenție, având în vedere că minorii sunt incluși într-un program de reabilitare desfășurat de Fundație cu acordul și colaborarea părinților.

Minorii au beneficiat, pe tot parcursul procesului penal, de asistența unor apărători aleși, specializați în cauzele cu minori, care au întreprins demersuri în vederea administrării de probe în circumstanțiere, dându-și concursul la aplicarea unei sancțiuni echitabile și proporționale cu delictul.

CENTRUL DE ZI PENTRU INTEGRAREA SOCIALĂ A MINORILOR

Date despre client: C.O. provine dintr-o familie cu 4 copii, aflați în prezent în îngrijirea tatălui, deoarece mama a decedat în urmă cu un an și jumătate. Familia locuiește într-o casă cu două camere, proprietate personală, relațiile dintre aceștia fiind armonioase, oferindu-și reciproc sprijin, la nevoie. C.O. este atașat de familie și s-a implicat foarte mult în îngrijirea mamei bolnave, acesta constituind motivul principal pentru care abandonează școala.

Deși a finalizat șapte clase și manifesta un interes constant pentru școală, după decesul mamei, C.O. renunță total la ideea continuării pregătirii școlare și se integrează într-un grup de copii de aceeași vârstă, însă cu comportamente infracționale. Începe să petreacă tot mai mult timp împreună cu noii prieteni, astfel încât ajunge să participe și el la comiterea unor furturi.

Acest fapt a fost facilitat de insuficienta supraveghere din partea tatălui care, lucrând în construcții, avea un program de lucru prelungit, 10 ore zilnic.

Date despre infracțiune: C.O. a participat împreună cu alți prieteni la comiterea unor furturi din magazine, pe timpul nopții. Minorul consideră că a săvârșit faptele mai sus menționate sub influența anturajului, drept pentru care, în momentul în care a coștientizat caracterul lor negativ, a încetat să mai participe la alte infracțiuni.

Pedeapsa primită: ca urmare a procesului de individualizare a pedepsei, instanța a decis suspendarea condiționată a executării pedepsei pe o perioadă de un an

Executarea pedepsei: ținând seama de caracteristicile acestui caz și de nevoia integrării minorului în activități pro-sociale, derulate într-un cadru structurat, sub supraveghere, a fost contactată Fundația în cadrul căreia funcționează un Centru de zi pentru integrarea socială a minorilor și care a luat în evidență minorul pentru includerea sa în programul Centrului de zi. Pe perioada executării pedepsei Serviciul de Reintegrare Socială va monitoriza evoluția minorului în cadrul programului de integrare socială al Centrului de zi.

PLAN DE INTERVENȚIE RAPORT DE ACTIVITĂȚE

Profesionist: N.R. asistent social

Nume beneficiar: C.O.

Vârsta: 17 ani

Luna: noiembrie, 2002

Probleme / nevoi identificate:

- integrarea minorului în colectivitatea centrului de zi
- stări ușor depresive datorate tensiunii provocate de decesul mamei

Plan de intervenție:

NR. CRT	OBIECTIVE	METODE / TEHNICI	OBSERVAȚII
1.	Familiarizarea minorului cu activitățile centrului de zi	Prezentarea centrului Explicația	O.C. s-a adaptat repere și cu ușurință colectivului centrului de zi. Este respectat de către ceilalți minori din Centru nu doar datorită faptului că este mai mare ci și datorită atitudinii protectoare, mature față de ceilalți.
2.	Evaluarea psiho-socială a minorului	Interviul structurat Interviul narativ(2) Observația activ participativă la activitățile centrului	Am abordat următoarele aspecte: relații intrafamiliale, dinamica familială, roluri în familie, am investigat eventualele tipuri de abuz și am evaluat efectele acestora. Alte aspecte abordate: etnia rroma și dificultăți întâmpinate, grupul de prieteni, interese, preferințe, situația școlară, integrarea în comunitate.
3.	Consiliere individuală	Suținerea psihologică Întărirea pozitivă a anumitor atitudini sănătoase	O.C. a fost puternic traumatizat de moartea mamei sale care a survenit în urma cu 18 luni. Consilierea a avut ca scop contracararea acestor efecte.

Luna: decembrie, 2002

Probleme / nevoi identificate: - stări tensionate, ușor depresive
datorate decesului mamei
- dificultatea de exprimare a emoțiilor
- rezistența scăzută la frustrare și eșec

Plan de intervenție:

NR. CRT	OBIECTIVE	METODE / TEHNICI	OBSERVAȚII
1.	Consilierea individuală a minorului (continuare)	- Ventilarea - Încurajarea - Clarificarea rolurilor	
2.	Reducerea retenției emoționale	- Exerciții - Sarcină concretă - Joc de rol - Dezbateri	O.C. nu-și comunică sentimentele, trăirile (deși trăiește uneori puternice crize emoționale) atât datorită lipsei de educare în acest sens cât și datorită unei convingeri dezadaptative referitoare la acest lucru: a comunica și celorlalți sentimentele tale înseamnă a fi slab sau a-ți arăta punctele vulnerabile.
3.	Creșterea rezistenței la frustrare eșec	- Explicația - Susținerea psihologică - Informare	Datorita slabei capacități de-a face față frustrării dar și influenței celor din jur O.C. a comis fapte penale.
4.	Evaluarea psiho-socială a familiei	- Vizită în familie - Interviu semi-structurat - Interviu narativ (cu tatăl copilului)	Am abordat aspecte referitoare la viața de familie: situația materială și financiară a familiei, starea de sănătate a membrilor ei, stilul educațional practicat în familie, locul de muncă, integrarea în comunitate.

Luna: ianuarie, 2003

Probleme / nevoi identificate: -

Plan de intervenție:

NR. CRT	OBIECTIVE	METODE / TEHNICI	OBSERVAȚII
1.	Informare / educație pentru sănătate	- Oferirea de informații - Dezbateri	Abordarea aspectelor legate de igiena corporală dar și de igiena ambientală.
2.	Sporirea gradului de acceptare a identității de rrom	- Consiliere - Analiza situațiilor concrete - Evaluarea gradului de asumare și acceptare a identității de rrom - Evaluarea motivației pentru schimbare comportamentală - Cercul schimbării - Joc de rol	O.C. a experimentat situații de viață în care a fost marginalizat, etichetat ca "hoț, lenș, mizerabil" numai datorită faptului că este rrom. Astfel și-a creat sentimente de inferioritate, dar și o furie latentă. În finalul consilierii minorul a înțeles că rezolvarea acestei probleme ține de el, adică de modificarea propriei atitudini, a propriului comportament și în special de renunțarea la comportamentul infracțional. Minorul conștientizează ca reprezentând o problemă comportamentul infracțional fiind decis să renunțe și să ia decizii proactive în acest sens: evitarea grupului de prieteni cu risc infracțional, pregătirea pentru reintegrarea școlară, căutarea unui loc de muncă.
3.	Modificarea stimei de sine	- Scara Rosemberg a stimei de sine - susținerea și încurajarea - sarcină concretă de realizat	La nivelul manifestării stimei de sine s-a observat o fluctuație datorată imaturității sale emoționale. Modificarea stimei de sine va urmări creșterea acesteia, conștientizându-se punctele tari ale minorului și posibilitățile de valorificare ale acestora.

SERVICIUL DE REINTEGRARE SOCIALĂ ȘI SUPRAVEGHERE

1. Prezentarea faptei penale

Minorul R.A. a fost inculpat în legătură cu săvârșirea infracțiunii de “furt calificat” fiind cercetat în paralel, în două dosare penale. Astfel, așa cum rezultă din rechizitorii, într-o perioadă scurtă de timp - ianuarie-februarie 2001, minorul RA, în vârstă de 16 ani, fără antecedente penale, a participat, pe timp de noapte, alături de alte două persoane - un minor și un adult, ultimul cu antecedente penale, la comiterea mai multor fapte penale distincte, a căror obiect material s-a arătat a fi dezmembrarea și/sau sustragerea unor bunuri din autoturisme respectiv, sustragerea de bunuri de consum dintr-un complex alimentar. Bunurile sustrase au fost ulterior comercializate de către făptuitori, iar prejudiciile parțial recuperate.

Drept urmare, în legătură cu cercetarea primei cauze - comiterea infracțiunii de “furt calificat” având ca obiect material dezmembrarea și/sau sustragerea de obiecte din autoturisme, Judecătoria a solicitat Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere, întocmirea unui referat de evaluare psihosocială privind pe inculpatul minor RA.

2. Întocmirea referatului de evaluare prezentențial

Așa cum rezultă din referatul de evaluare mai sus menționat, minorul, în vârstă de 17 ani și 5 luni, provine dintr-o familie monoparentală pe linie maternă. Acesta locuiește împreună cu mama și familia surorii sale, în casa proprietate personală a mamei, în condiții adecvate, însă veniturile familiei sunt modeste.

Dificultățile minorului apar odată cu decesul tatălui său, concomitent cu înrăutățirea stării sănătății mamei. Ca efect imediat se poate observa, pe fondul diminuării autorității parentale și implicit a supravegherii minorului, apariția unor manifestări atitudinal-comportamentale cu aspect predelincvențional, cu referire strictă la lipsa de acasă pe timp de noapte asociată cu frecventarea unui anturaj negativ, absenteism corelat cu scăderea randamentului școlar, consum de alcool și de substanțe psihoactive (netestat).

Această conduită anunță practic comportamentul infracțional al minorului, ce se manifestă ca un puseu, o criză de scurtă durată, în contextul mai sus amintit. În acest sens nu este de neglijat impactul arestului preventiv în care minorul a fost inițial cercetat, care pe de o parte, a întrerupt brusc potențialele acte infracționale, iar pe de altă parte, a dus la acutizarea dificultăților legate de familie, școală și situația materială (menționăm că interviuarea minorului a fost realizată în Penitenciar).

Din această perspectivă au fost conturați în cadrul referatului de evaluare mai sus amintit, factorii psihosociali pozitivi ai conduitei generale, respectiv inhibitori ai comportamentului infracțional, contrabalansați de către factorii negativi ai conduitei, respectiv precipitatori ai comportamentului infracțional, în baza cărora a fost estimat un risc mediu de a comite infracțiuni de același gen și un risc scăzut pentru siguranța publică.

În consecință, ținându-se cont de caracterul evolutiv al factorilor psihosociali, cu relevanță asupra conduitei generale, au fost conturate perspective realiste, fezabile privind reinserția socială a minorului.

3. Hotărârea judecătorească privind condamnarea la o pedeapsă neprivativă de libertate (sentință comunitară)

După aproximativ o lună de la depunerea referatului de evaluare la instanță, a fost comunicată Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere, sentința penală rămasă definitivă prin neapelare, prin care minorul, în vârstă de 17 ani și 6 luni a fost condamnat la pedeapsa de închisoare, cu suspendarea executării pedepsei, ce reprezintă termen de încercare. Totodată, prin aceeași sentință s-a dispus scoaterea, de îndată, a minorului de sub arestul preventiv.

4. Punerea în executare a sentinței penale

4.1. Încheierea procesului verbal

În termen de zece zile lucrătoare de la comunicarea sentinței, a avut loc prima întrevedere¹ cu minorul RA în care, i s-a adus acestuia la cunoștință modul de desfășurare a supravegherii, ale cărei obiective au fost stabilite în funcție de măsurile și obligațiile prevăzute în hotărârea judecătorească.

4.2. Reevaluarea primară - stabilirea nivelului riscului și a nivelului de supervizare

Pe parcursul a două întrevederi ulterioare, pornindu-se de la referatul de evaluare prezentențial existent la dosarul de supraveghere, s-a realizat o reevaluare a situației psiho-socio-economice a persoanei supravegheate, cu accent pe identificarea nevoilor și dificultăților în vederea întocmirii planului de supraveghere.

De asemenea, tot în această perioadă a fost reevaluat nivelul riscului ca fiind mediu în cazul de față cu privire la comiterea de infracțiuni

¹Întrevederile care au loc la sediul Serviciului sunt consemnate în Fișa de evidență a întrevederilor la sediul SRSS

de același gen și cu privire la siguranța publică, care a fost corelat cu nivelul de supervizare stabilit ca fiind mediu². La una dintre aceste întâlniri a participat și mama persoanei supravegheate, care și-a oferit disponibilitatea de a colabora cu SRSS în vederea eficientizării supravegherii.

4.3. Întocmirea și semnarea planului de supraveghere

În cadrul celei de-a patra întâlniri s-a semnat planul de supraveghere, care a fost întocmit pe baza măsurilor și obligațiilor prevăzute în sentința comunitară asociate cu nevoile și dificultățile identificate, nivelul riscului și nivelul de supervizare.

5. Întocmirea referatului de evaluare prezentențial pentru cea de-a doua cauză

La scurt timp după începerea executării pedepsei neprivative de libertate de către minorul RA, prin intermediul Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere, a solicitat întocmirea unui referat de evaluare prezentențial, în cea de-a doua cauză, judecată în paralel.

Practic în acest al doilea referat de evaluare prezentențial s-a realizat o reevaluare a situației psiho-socio-economice a minorului RA, în vârstă de 17 ani și 8 luni, cu specificarea aspectelor atitudinal-comportamentale observate în scurta perioadă de aproximativ două luni, de supraveghere prin intermediul SRSS.

În prezent, minorul RA, în vârstă de 17 ani și 10 luni, aflat în supravegherea Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere, de aproximativ patru luni, are o conduită adecvată, în sensul respectării măsurilor și obligațiilor impuse prin hotărâre judecătorească și puse în executare prin intermediul planului de supraveghere. În așteptarea sentinței din cea de-a doua cauză penală, persoana supravegheată și-a manifestat disponibilitatea de a participa la un program de grup ce va fi derulat în cadrul SRSS, axat pe schimbarea atitudinal-comportamentală.

Astfel, ca urmare a cererii de asistență și consiliere efectuată de către persoana supravegheată, acesta va beneficia, concomitent, de consiliere și terapie de grup axate pe însușirea de cunoștințe despre infracțiune și efectele sale negative, despre tehnici de a rezista la presiuni externe și modul de alegere a prietenilor, cât și despre prevenirea abuzului de alcool și drog.

De asemenea, persoana supravegheată va fi susținută pe tot parcursul perioadei de supraveghere în vederea continuării studiilor, a obținerii unei calificări și a angajării profesionale.

²Nivelul riscului și nivelul de supervizare se stabilesc cu ajutorul unor formulare de evaluare pe baza unor itemi standard (aceste instrumente sunt de uz intern, ele nefiind validate).

ANEXE

1. REFERAT DE EVALUARE SERVICIUL DE REINTEGRARE SOCIALĂ ȘI SUPRAVEGHERE

I. INTRODUCERE

Nume și prenume minor: XX
Data și locul nașterii: 1983
Adresa:
Fapta ce formează obiectul invinuirii minorului: FURT
CALIFICAT
Instanța care a solicitat referatul: Parchetul
Nr. dosar penal: xx /P/ 2002
Termenul de judecată: nu este cazul
Data primirii solicitării: 2002
Data începerii și finalizării perioadei de supraveghere: 2002 2004
Numele și prenumele consilierului de reintegrare socială și
supraveghere: xx
Data depunerii referatului: 2002

II. SURSELE DE INFORMAȚII:

- tânărul (XX) - 2 întreveneri săptămânal de la data intrării în supravegherea Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- mama tânărului - 2 întreveneri săptămânal de la data intrării tânărului în supravegherea Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- tatăl tânărului - 3 întreveneri;
- sora tânărului 2 întreveneri lunare de la data intrării tânărului în supravegherea Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- unchiul tânărului - 3 întreveneri;
- dirigintele tânărului, profesor în cadrul Grupului Școlar, - 3 întreveneri;
- un vecin, prieten al tânărului - 1 întreveneri;
- raport de informare, întocmit de Centrul de Probațiune;

- referat de evaluare întocmit de Serviciul de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- dosar de supraveghere din cadrul Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere.

III. DATE PRIVIND PERSOANA PENTRU CARE A FOST SOLICITAT REFERATUL:

III.1 Mediul familial și social.

XX locuiește împreună cu mama, tata și cu trei surori într-un apartament, proprietate personală cu trei camere decomandate, bine întreținut și mobilat.

Mama tânărului lucrează ca infirmieră la Spitalul "x", secția pediatrie cu un venit lunar de 1.800.000 lei, iar tatăl lucrează ca lăcătuș la societatea comercială xx cu un venit de 2.300.000 lei. Surorile minorului sunt: x (în vârstă de 23 de ani) a absolvit liceul în urmă cu 3 ani și este studentă la Facultate; x (în vârstă de 20 ani) a absolvit Liuceul în anul 2001 și este elevă la Școala Postliceală și x (în vârstă de 14 ani) este elevă în clasa a VIII-a.

Tânărul declară că de multe ori este nevoit să nu locuiască cu familia. Am stat o perioadă la prietena mea și la unchiul meu.

Situația materială a familiei este de nivel mediu.

În cadrul familiei au existat relații deosebit de tensionate. Părinții țin camerele încuiate din cauza fricii de a nu fi furați de către fiul lor. La începutul clasei a VII-a părinții se arătau deosebit de nemulțumiți față de comportamentul lui XX. Dezamăgirile au survenit din cauza neîmplinirii profesionale a tânărului și a plecărilor prelungite de acasă, comparativ cu ceilalți copii integrați profesional și școlar. Comunicarea între membrii familiei este una bazată pe sfaturi, reproșuri și certuri. Toți membrii familiei se arată depășiți de situație, nereușind să înțeleagă starea de fapt. Cu toate acestea, fiecare în parte ar dori să nu mai existe tensiuni în cadrul familiei.

Unchiul tânărului declară că XX este un copil care se răzvrătește împotriva familiei din cauza modului în care este tratat și marginalizat în cadrul familiei. Din această cauză, unchiul tânărului și-a luat angajamentul să-și întrețină nepotul până în momentul în care acesta va deveni independent material. Sursele intervievate declară că XX în perioada în care a stat cu unchiul său nu a mai comis nici un furt.

Din cauza neînțelegerilor survenite între unchi și familie, pe fondul unor concepții diferite privind educația, unchiului nu i s-a mai permis să se implice.

Fostul diriginte al tânărului dezaproabă comunicarea defectuasă

dintre părinți și tânăr dar și faptul că unchiul îi oferă acestuia un confort mult prea ridicat (locuință, haine, bani pentru distracții). Totodată, aprobă dorința familiei de a-și vedea fiul realizat profesional și faptul că unchiul îi poate oferi un loc de muncă stabil.

Starea sănătății membrilor familiei este relativ bună. XX a avut în copilărie meningită. Minorul a avut trei tentative de sinucidere, fiind internat la Spitalul de Psihiatrie de trei ori. Prima internare în anul 2000, a doua în 2001 cu diagnosticul de "Reacție distimică situațională cu tentativă autolitică recentă (venosecție ambele antebrățe și medicamentoasă la o personalitate în curs de formare) iar a treia în 2002, cu diagnosticul "Reacție depresivă situațională cu tentativă autolitică recentă prin ingestie medicamentoasă pe fond psihic labil". Doctorul îi recomandă tratament ambulator conform Rp, interzis consumul de băuturi alcoolice, regim psihoprotectiv în mediul familial, control medical periodic la nivelul medicului de familie. Prietenul său, x, declară că tânărul nu a vrut să se sinucidă, ci să iasă în evidență, să-și impresioneze părinții. În perioada supravegherii de către SRSS tânărul nu a mai avut nici o tentativă de sinucidere.

Minorul declară că uneori consumă băuturi alcoolice și drog. (ultima dată a consumat heroină).

În prezent, XX se află în evidența Centrului de Psihiatrie Psihoterapie și Consiliere, participând la ședințe de terapie individuală și de grup, în vederea stabilirii unui diagnostic care să includă și dependența de drog și alcool. În prezent, acestuia i s-au făcut și investigații în vederea unui diagnostic.

În urma acestor ședințe de psihoterapie, XX a reușit să se integreze atât în familie, cât și în școală.

În prezent, XX are ca primă preocupare școala, încercând să recupereze timpul pierdut.

III.2. Nivelul instrucției școlare și profesionale.

Minorul a absolvit ciclul gimnazial la Școala Generală, după ce a înregistrat o repetenție în clasa a VII-a. După promovarea examenului de capacitate, XX s-a înscris la Liceul de Construcții Mașini de unde a fost, însă, exmatriculat datorită numărului mare de absențe nemotivate.

A fost înscris la grupul Școlar de unde a fost retras de către părinți și înscris la Școala Profesională la o secție de croitorie.

XX a reușit să se adapteze în această școală.

Pe viitor, XX dorește să-și continue școala și să învețe meseria de croitor.

III.3. Trecut infracțional

XX a fost condamnat în:

- sentința penală pentru tentativă la furt calificat;
- sentința penală pentru furt calificat. Aceste fapte au fost comise în timpul minorității.

III.4. Comportamentul persoanei înainte și după infracțiune

Se poate observa că tânărul XX până la finalizarea ciclului gimnazial a dat dovadă de potențial și posibilități clare de integrare socială. După această vârstă, anturajul, sensibilitatea pe care o are datorită problemelor lui de sănătate îl face să fie mai irascibil. Nici XX și nici familia sa, nu au respectat îndrumările date de doctorul psihiatru după încercările sale autolitice (mediu familial protectiv, interzicerea consumului de drog și alcool).

În prezent, XX a reușit să se integreze familial prin intervenții de mediere familială, participarea sa la ședințe de psihoterapie individuale și de grup. Totodată a reușit să se integreze școlar prin înscrierea sa la o școală cu profil de croitorie.

Despre comportamentul său în perioada supravegherii de către SRSS se evidențiază o tendință pregnantă din partea tânărului de a respecta măsurile și obligațiile impuse de către instanță, aspect îngreunat de starea precară a sănătății psiho-nervoase, conflictele intrafamiliale și lipsa suportului moral din partea familiei.

III.5. Factorii favorizanți ai comportamentului infracțional

Tânărul XX declară că nu a avut intența de comite furturile, ideea le-a venit în funcție de context (era noapte, consumaseră bauturi alcoolice).

Tânărul regretă faptele comise.

IV. FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ SAU POT INFLUENȚA CONDUITA GENERALĂ A PERSOANEI PENTRU CARE A FOST SOLICITAT REFERATUL:

Dintre factorii care pot influența în mod pozitiv conduita generală a tânărului amintim:

- participarea minorului la ședințe de terapie individuală și de grup în cadrul Centrului de Psihiatrie Psihoterapie și Consiliere;

- faptul că beneficiază de servicii de asistență și consiliere cât și de supraveghere din partea Serviciului de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- interesul pentru meseria de croitor;
- dorința de implicare a familiei;
- potențialul de muncă și de finalizare a studiilor cu care este înzestrat tânărul.

Dintre factorii care pot influența conduita generală a tânărului în mod negativ amintim:

- cariera infracțională timpurie;
- anturajul și grupul de prieteni;
- nerespectarea programului terapeutic și neglijarea detectării dependenței de drog și alcool.

Se apreciază că riscul de a mai comite noi infracțiuni este mediu.

Riscul de autovătămare crescut având în vedere că are trei încercări de suicid.

V. PERSPECTIVELE DE REINTEGRARE ÎN SOCIETATE:

Considerăm că tânărul a comis infracțiunea pe fond de personalitate labilă. XX este o fire interiorizată, necomunicativă, dar care face eforturi să restabilească legăturile de încredere cu familia și școala.

De asemenea, considerăm necesară completarea obligațiilor impuse de instanță în cadrul celorlalte două sentințe cu:

- consiliere și mediere familială prin programe de asistență psihosocială derulate de Serviciul de Reintegrare Socială și Supraveghere;
- obligativitatea de a se supune unei investigații în vederea depistării unei eventuale dependențe de drog sau alcool.

2. PLAN DE SUPRAVEGHERE SERVICIUL DE REINTEGRARE SOCIALĂ ȘI SUPRAVEGHERE

I. INTRODUCERE

Numele și prenumele persoanei condamnate / minorului: P.M.

Data și locul nașterii:

Infracțiunea săvârșită: FURT CALIFICAT

Nr. hotărârii instanței:

Durata supravegherii: Data

Data

începerii:

încheierii:

2001

2003

Numele și prenumele consilierului de reintegrare socială și supraveghere:

Sanctiunea aplicată persoanei condamnate / minorului: pedeapsa de 1 an închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pe o perioadă de 2 ani

Măsurile și/ sau obligațiile impuse de instanță:

- a. să se prezinte la S.R.S.S. la datele și orele stabilite de consilierul responsabil de caz;
- b. să anunțe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reședință sau locuință și orice deplasare care depășește 8 zile, precum și întoarcerea;
- c. să-și definitiveze studiile sau să urmeze un curs de calificare;
- d. să comunice informații de natură a putea fi controlate mijloacele sale de existență;
- e. să participe la programele de asistență și consiliere derulate de Serviciul de Reintegrare Socială și Supraveghere.

II. NEVOILE SAU PROBLEMELE IDENTIFICATE ALE PERSOANEI CONDAMNATE/MINORULUI:

Iulie 2002

- lipsa unei locuințe; P.M. a locuit temporar la părinți sau la bunicul matern și în diverse centre de plasament; ultimul dată a locuit la un adăpost pentru copiii străzii, de unde a fost externată pentru că a încălcat regulamentul de ordine interioară (a fugit în timpul nopții); în prezent, vagabondează împreună cu sora sa P.A. în oraș și doarme în scara unui bloc;
- lipsa unor activități cu caracter constructiv;
- lipsa condițiilor materiale;

- relație tensionată și instabilă cu membrii familiei;
- întreruperea studiilor;
- probleme de autocontrol; existența tentativelor de suicid; risc ridicat de sinucidere;
- traume psihice determinate de experiențele anterioare (posibil abuz sexual, după cum rezultă din declarațiile minorei și ale asistenților sociali cu care am colaborat).

III. RISCUL SĂVÂRȘIRII DIN NOU A UNOR INFRAACȚIUNI/ RISCUL DE A PUNE ÎN PERICOL SIGURANȚA PUBLICĂ:

Iulie 2002

Minora are o atitudine corectă față de valorile sociale și morale, abaterile comportamentale ale acesteia reclamate de membrii familiei și asistenții sociali de la ultimul adăpost fiind cauzate de anumite carențe educaționale determinate de mediul familial instabil.

Pe de altă parte, minora locuiește pe stradă, nu are posibilități materiale, este lipsită de supraveghere din partea adulților.

În consecință estimăm:

Riscul de a comite infracțiuni de același gen: mediu

Riscul de a comite infracțiuni de obicei (cerșetorie, vagabondaj, prostituție): crescut

Riscul pentru siguranța publică: mediu

Nivelul de supervizare care se impune: crescut

Septembrie 2002

În urma evaluărilor realizate prin intermediul interviurilor, am constatat că persoana supravegheată prezintă un risc ridicat de autovătămare/sinucidere:

- antecedente psihiatrice în familie;
- tentative de suicid anterioare;
- depresie accentuată;
- exprimarea intenției de sinucidere;
- pierderea recentă a unor ființe dragi (prietenu, mama);
- abandonarea de către părinți;
- lipsa unei locuințe și vagabondajul;
- consumarea de băuturi alcoolice în combinație cu medicamente;
- eșec școlar;
- lipsa unei activități sistematice;
- posibile abuzuri fizice;

Octombrie 2002

S-a confirmat riscul de suicid preconizat, în sensul că pe data de 24 octombrie 2002, persoana supravegheată a avut o tentativă de suicid prin intoxicație medicamentoasă.

IV. DESCRIEREA ACTIVITĂȚII, A LOCULUI DE EXECUTARE ȘI A PROGRAMULUI DE LUCRU, ÎN CAZUL MINORULUI OBLIGAT LA PRESTAREA UNEI ACTIVITĂȚI NEREMUNERATE ÎNTR-O INSTITUȚIE DE INTERES PUBLIC:

Nu este cazul

V. NATURA ȘI FRECVENȚA ÎNTREVEDERILOR DINTRE CONSILIER ȘI PERSOANA CONDAMNATĂ/ MINOR PE PERIOADA SUPRAVEGHERII:

1. Realizarea de întreveneri la sediul SRSS, în prima zi a săptămânii, o dată/săptămână. Ora întrevenerilor se va stabili de comun acord între persoana supravegheată și consilierul responsabil, în funcție de programul fiecărei părți
2. Realizarea de către consilierul responsabil de vizite inopinate la școală .

VI. METODELE UTILIZATE PENTRU ASIGURAREA ÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR STABILITE DE INSTANȚA DE JUDECATĂ ÎN SARCINA PERSOANEI SUPRAVEGHEATE:

1. Persoana supravegheată se va prezenta inițial, o dată pe săptămână la sediul SRSS, în prima zi a săptămânii. Există posibilitatea reducerii sau amplificării frecvenței întrevenerilor la sediul SRSS, în funcție de nivelul îndeplinirii măsurilor și obligațiilor corelată cu evoluția situației psiho-socio-economice a persoanei supravegheate.
2. Persoana supravegheată va anunța, în prealabil, în scris (excepție telefonic) orice schimbare în situația locativă; de asemenea, persoana supravegheată va anunța, în prealabil, în scris sau telefonic, adresa, numărul de telefon pe perioada deplasării și motivul deplasării mai mari de 8 zile.

3. Minora va fi sprijinită în respectarea obligației de finalizare a studiilor sau de a urma un curs de calificare prin identificarea unei instituții de învățământ, conform studiilor persoanei supravegheate, înscrierea acestuia și verificarea periodică a frecvenței la cursuri, colaborând cu cadrele didactice; de asemenea, se vor realiza vizite inopinate la școală.
4. Persoana supravegheată va comunica în scris informații privind situația locativă și resursele financiare obținute prin diverse modalități. Aceste informații însoțite de acte doveditoare, vor fi comunicate la solicitarea consilierului responsabil de caz, inițial sau ori de câte ori situația o impune.
5. Persoana supravegheată, ca urmare a efectuării unei cereri de asistență și consiliere către SRSS, va participa la orice program de terapie atitudinal-comportamentală, derulat prin intermediul SRSS, care să aibă drept scop îmbunătățirea autocontrolului, gestionarea eficientă a timpului liber și a bugetului, îmbunătățirea comunicării. De asemenea, este necesară evaluarea psihologică a persoanei supravegheate în vederea diagnosticării și supunerii la o intervenție specializată. Sprijinirea persoanei din punct de vedere material. Medierea relațiilor cu familia.

Persoana condamnată / minorul a luat cunoștință de conținutul planului de supraveghere și înțelege să coopereze în executarea obligațiilor ce îi revin.

3. RAPORT DE SUPRAVEGHERE SERVICIUL DE REINTEGRARE SOCIALA SI SUPRAVEGHERE

1. Nume și prenume condamnat: MGN
2. Data și locul nașterii: 1983
3. Infracțiunea săvârșită: Furt
4. Numărul sentinței penale:
5. Instanța de judecată care a pronunțat sentința: Judecătoria
6. Nr. dosar penal:
7. Sancțiunea aplicată persoanei condamnate: 1,6 an1 închisoare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere timp de 3 ani.
8. Perioada supravegherii: Data începerii: 2002 Data încheierii: 2006
9. Numele și prenumele consilierului de reintegrare socială și supraveghere: OP

MGN, a fost condamnat prin sentința penală a Judecătoriei la 1,6 ani închisoare, cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere pe o perioadă de 3 ani în baza art. 86/1 C.P. și încredințat spre supraveghere Serviciului de Reintegrare Socială pe perioada termenului de încercare dar până la împlinirea vârstei de 18 ani, în baza dispozițiilor art. 110 /1 raportat la art. 103 CP.

MGN a fost luat în evidența serviciului nostru în 2002. Menționăm că în timpul procesului instanța a cerut un referat de evaluare cu privire la situația sa depus pentru termenul de judecată la data de Prima întrevedere cu clientul aflat în supraveghere a avut loc pe data de ... când a fost efectuat interviul de cunoaștere și i s-au prezentat măsurile impuse de instanță, obligațiile și drepturile prevăzute de lege pe care le are ca persoană supravegheată. În data de ... i s-a întocmit planul de supraveghere. Conform acestui plan, MGN prezenta ca nevoi semnificative: îmbunătățirea climatului familial prin eliminarea violențelor manifestate de tatăl clientului asupra sa; continuarea pregătirii școlare; creșterea veniturilor familiale pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale minorului.

În timpul întâlnirilor directe ce au avut loc la sediul serviciului, clientul a fost informat despre posibilitatea de a cere asistență în vederea reintegrării în mediul școlar pentru reluarea procesului educațional întrerupt datorită problemelor familiale. Clientul a făcut o cerere scrisă în acest sens aprobată de șeful serviciului. Consilierul responsabil de caz a luat toate măsurile, beneficiind și de prevederile protocolului pe care serviciul l-a semnat cu Inspectoratul Școlar, pentru ca la data începerii anului școlar 2002 - 2003 minorul să poată să se prezinte la școală. În luna

august minorul a susținut că nu mai dorește să se prezinte la școală și vrea să anuleze cererea de asistență și consiliere deoarece tatăl său îi interzice și în plus nu are nici condiții materiale pentru a-și cumpăra rechizitele necesare pentru școală. Un alt motiv invocat a fost faptul că se va muta din localitate la o soră de-a sa. În consecință asistența și consilierea solicitată de minor a fost întreruptă conform dispozițiilor legale pentru nerespectarea termenilor și condițiilor.

Situația relațiilor familiale se prezintă în continuare tensionată datorită tatălui său. MGM are probleme ce par de nedepășit în relația cu tatăl său. Mama sa, are o poziție foarte fragilă în angrenajul relațiilor tată - fiu, de multe ori fiind supusă la violențe din partea soțului pentru că își ajută fiul. Tatăl, este bolnav de cancer la ficat și se află sub tratament cu interdicția de a consuma alcool. Acesta nu respectă tratamentul și consumă alcool în cantități foarte mari. În urma consumului de alcool tată recurge frecvent la violență asupra minorului și uneori și asupra mamei.

Datorită acestor tratamente minorul a fugit de acasă de mai multe ori de când este supravegheat. După o perioadă pe care o petrece în stradă împreună cu alți copii ai străzii sau la diferite rude, se reîntoarce acasă. Este primit în familie dar situația neschimbându-se în scurt timp pleacă din nou. Tatăl său recunoaște aceste violențe asupra minorului dar susține că este mai dur pentru ca fiul său să se învețe cu greul și să treacă și el prin ceea ce a trecut el la rândul său când era de vârsta lui. La data de ... tatăl a venit la sediul Serviciului de Reintegrare în stare de ebrietate și într-o stare de tensiune foarte mare și a cerut printr-un memoriu scris ca fiul său să fie trimis la "școala de corecție" și să fie arestat în momentul în care se va prezenta din nou la serviciul nostru deoarece a fugit de acasă împreună cu un alt băiat, locuiește în stradă și se droghează cu aurolac. La întâlnirea întâmplătoare a consilierului cu minorul în piață acesta a susținut că nu se mai prezintă la serviciu pentru că a fost amenințat de tatăl său că dacă va veni va fi arestat imediat. A fost invitat la sediul serviciului unde i s-au lămurit toate problemele și i s-au reamintit prevederile hotărârii instanței de judecată.

În momentul în care consilierul responsabil de caz a observat situația de fapt a sesizat Direcția Generală Județeană de Protecția Copilului pentru a fi luate măsuri de siguranță pentru minor. Direcția a intervenit preluând toți minorii din grupul de prieteni ai lui MGM și luând toate măsurile pentru ca aceștia să ajungă la familiile lor. De asemenea familia a fost amendată pentru că nu are grijă de el. În afară de aceasta nu s-a luat nici o altă măsură de asigurare că minorul va fi tratat în mod corect. Direcția Generală Județeană de Protecția Copilului a refuzat internarea de urgență într-un centru de primire până la clarificarea situației invocând motive de

strategie națională și cerințe ale Uniunii Europene impuse României în domeniul dezinstituționalizării protecției copilului.

În prezent minorul se află în grija părinților locuind împreună cu aceștia la domiciliul specificat. S-a încercat o soluție alternativă ca minorul să locuiască o perioadă de timp la una din surorile sale dar acest lucru nu este posibil deoarece surorile sale au și ele situații familiale complicate. De asemenea minorul a locuit în aceeași casă cu tatăl său dar într-o cameră cu intrare separată și fără condiții materiale normale de trai, tocmai pentru a nu se mai întâlni cu acesta. Dar nici această soluție nu s-a dovedit eficientă deoarece tată l-a alungat și din această cameră. La ultima întâlnirea avută cu consilierul responsabil de caz și-a exprimat dorința de a pleca pentru o perioadă să locuiască la bunicii materni împreună cu mama sa aflată în concediu.

Minorul, în timpul întâlnirilor la sediul serviciului, a fost consiliat pentru a integra modele comportamentale care să îi permită să reziste la presiunea grupului de prieteni precum și pentru a dobândi abilitățile necesare pentru a rezista relațiilor tensionate din familie. În cadrul aceluiași întâlniri clientul a fost inclus într-un program pentru dobândirea de cunoștințe și deprinderi minime pentru utilizarea calculatorului.

Clientul conștientizează infracțiunea comisă și consecințele pe care le-a avut asupra sa și a familiei sale, este afectat moral de săvârșirea faptelor, a recunoscut faptele și-a exprimat regretul pentru producerea acestora.

Mama dorește să-l ajute moral și material în a depăși situația în care se află și a nu mai comite alte fapte penale în viitor, dar eforturile ei sunt distruse de acțiunile soțului ei. Este posibil oricând minorul este plecat de acasă să se atașeze unui grup infracțional. Nu consumă băuturi alcoolice dar consumă aurolac. Motivația pentru schimbare este alimentată de dorința clientului de a avea un loc stabil unde să poată locui. Având în vedere nevoile clientului și ținând cont de factorii favorizanți ai comportamentului infracțional care nu s-au schimbat de la momentul elaborării planului de supraveghere am apreciat că riscul săvârșirii unor noi infracțiuni sau riscul de a pune în pericol siguranța publică este mediu.

Întâlnirile directe cu clientul au avut loc săptămânal în prima lună de supraveghere, iar apoi lunar.

Măsura prevăzută de art. 103, alin. 3, Cod Penal.

Din informațiile furnizate de minor, din verificările în familie ale consilierului, din controalele efectuate în locurile unde își petrece minorul

timpul și din declarațiile prietenilor lui, minorul MGN nu s-a mai întâlnit cu numitul VS.

Situațiile prezentate în studiile de caz și în anexe se bazează pe cazuri reale.

La realizarea acestui material au contribuit:

Oana Cojocaru
Jud. Mariana Croitoru
Silviu Dumitru
Ioan Durnescu
Carmen Fiscuci
Astrid Florescu
Jud. Marcel D. Gavriș
Mihaela Godinac
Dr. Kevin Haines
Loredana Hațegan
Cristinan Lazăr
Cătălin Luca
Octavian Pană
Maria Sandu
Mirela Vlad
Av. Ana Vădan

CHESTIONAR

Stimați cititori,

În vederea îmbunătățirii unei viitoare ediții a ghidului de față precum și a conturării unor propuneri de îmbunătățire a legislației în domeniul alternativelor la detenție pentru minori, vă rugăm să ne răspundeți la câteva întrebări.

Menționăm că nu există răspunsuri bune sau greșite, fiecare opinie urmând să fie analizată cu atenție.

Marcați cu **"X"** căsuța din dreptul variantei de răspuns care este conform opiniei dumneavoastră.

După completarea chestionarului, nu trebuie decât să-l trimiteți prin poștă.

Vă mulțumim!

A. În ce măsură considerați că ghidul de față prezintă interes pentru specialiștii care au legătură cu problematica alternativelor la detenție pentru minori (magistrați, avocați, asistenți sociali, consilieri de reintegrare socială etc)

1. În foarte mare măsură	☐
2. În mare măsură	☐
3. Potrivit	☐
4. În mică măsură	☐
5. Deloc	☐

- Care anume capitol v-a interesat în mod deosebit?

.....
.....

- Ce anume informații ați fi dorit să cuprindă acest ghid și nu le-ați regăsit în ediția de față dar ar fi util să fie cuprinse într-o nouă editare?

.....
.....
.....
.....
.....

- Enumerați principalele tipuri de infracțiuni pentru care considerați dumneavoastră că ar fi mai potrivite, în cele mai multe cazuri, sancțiuni alternative la detenție pentru minori

1.....
.....
2.....
.....
3.....
.....
4.....
.....
5.....
.....
6.....
.....

- Considerați că, în cazul minorilor, măsurile alternative la detenție pot fi mai eficiente decât:

1. Pedepsa închisorii	☐ Da	☐ Nu
2. Măsura educativă a internării într-un centru de reeducare	☐ Da	☐ Nu
3. Amendă	☐ Da	☐ Nu
4. Suspendarea executării pedepsei	☐ Da	☐ Nu

Vă rugăm să argumentați pe scurt răspunsurile dumneavoastră de la punctul anterior.

.....

.....

.....

.....

- Cine credeți că ar trebui să aibă responsabilitate privind modul de executare a acestor sancțiuni?

1. Poliția	☐ Da	☐ Nu
2. Primăria	☐ Da	☐ Nu
3. Penitenciarul	☐ Da	☐ Nu
4. Serviciul de reintegrare socială și supraveghere	☐ Da	☐ Nu
Altă instituție.....		

- Argumentați răspunsul de la punctul anterior.

.....

.....

.....

.....

.....

- Chestionarul este anonim dar ne-ar fi utile date precum:

1. Vârsta.....
2. Sex.....
3. Profesia.....
4. Funcția.....

--	--

--	--

--	--

Penal Reform International Romania este biroul regional pentru Europa Centrală și de Est al Penal Reform International (PRI).

Înființată în 1989, Reforma Penală Internațională (PRI) este o organizație neguvernamentală cu sediul central la Londra, care are membrii pe 5 continente, în peste 80 de țări.

PRI dezvoltă programe regionale asistând atât organizații neguvernamentale cât și indivizi în inițierea de proiecte în propriile lor țări și promovează schimbul de informații și bune practici între țări în care există condiții asemănătoare.

Programele regionale ale PRI includ Africa Sub-Sahariană, Orientul Mijlociu, Europa Centrală și de Est și Asia Centrală, Asia de Sud, America Centrală și Caraibe.

PRI urmărește realizarea reformei penale prin promovarea:

-dezvoltării și implementării instrumentelor internaționale de drepturile omului în ce privește respectarea contextului legal, îmbunătățirea condițiilor de detenție și a standardelor;

- eliminării oricărei discriminări, lipsită de etică și fair play, din orice măsură penală;

- abolirii pedepsei cu moartea;

- reducerii folosirii încarcerării în întreaga lume;

- folosirii sancțiunilor neprivative de libertate care încurajează reintegrarea socială și în același timp țin seama și de interesele victimelor.

PRI are statut consultativ categoria II cu Națiunile Unite (ECOSOC) și Consiliul Europei și statut de observator pe lângă Comisia Africană a Drepturilor Omului.

Penal Reform International România

Bd. Unirii, nr. 70, bl. J4, sc. 1, ap. 22,
sect. 3, București, cod 75151

tel: +4 021 326 5349;

+4 021 320 1717

fax: +4 021 326 5348

e-mail: pribuc@pcnet.ro
www.penalreform.org

ACCESS
Program finanțat prin PHARE

Dezvoltarea alternativelor la detenție pentru minori
Penal Reform International Romania
Decembrie 2002

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar
poziția oficială a Uniunii Europene